

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Satu Taivalmäki

**Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan
ominaisuuksien vaikutus tilintarkastuksen laatuun
ja tilintarkastuspalkkioihin**

tarkastelussa suomalaiset pörssiyritykset

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Laskentatoimen ja rahoituksen pro gradu -tutkielma
Laskentatoimen ja tilintarkastuksen maisteriohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Satu Taivalmäki		
Tutkielman nimi:	Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan ominaisuuksien vaikutus tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioihin: tarkastelussa suomalaiset pörssiyrityöt		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Laskentatoimi ja tilintarkastus		
Työn ohjaaja:	Teija Laitinen		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	74

TIIVISTELMÄ:

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää vaikuttavatko tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuoli ja ammatillinen kokemus tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioihin tutkimalla Nasdaq OMX Helsingissä listattujen yritysten tilinpäätöstietoista kerättyjen tietojen perusteella laskettuja harkinnanvaraisia jaksotuksia ja tilintarkastuspalkkioiden luonnollista logaritmia.

Yritystoiminnan sääntelyn tiukentuminen ja monimutkaistuminen ovat korostaneet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan merkitystä yritysten toiminnassa. Samalla tarkastusvaliokunnan työ ja tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan rooli valiokunnan työn ohjaamisessa on muuttunut yhä merkityksellisemmäksi. Tutkielman aihe on siis hyvin ajankohtainen. Teoreettisessa viitekehyksessä painotetaan aikaisempaa tutkimusta tarkastusvaliokunnista, sukupuolen ja ammatillisen kokemuksen vaikutuksista tarkastusvaliokunnan toimintaan sekä tutkimukseen tilintarkastuspalkkioiden muodostumisesta sekä tilintarkastuksen laadusta.

Tutkielman aineisto on kerätty osittain käsin suomalaisten pörssiyritysten tilinpäätöksistä ja osittain Orbis-tietokannasta ajanjaksolta 2019–2023. Aineistosta luonnollisesti on rajattu pois yritykset, jotka eivät ole perustaneet tarkastusvaliokuntaa sekä yritykset, jotka toimivat rahoitus- tai vakuutuslalla. Lisäksi pois on rajattu yritykset, joiden tiedot Orbis-tietokannassa ovat puutteellisia analysoinnin kannalta tarvittavien tietojen osalta. Lopulliseksi aineistoksi muodostui 67 yritystä ja 268 havaintoa.

Tutkimustuloksista selvisi, että tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan valituilla ominaisuuksilla ei havaittu olevan vaikutuksia tilintarkastuksen laatuun tai tilintarkastuspalkkioihin suomalaisissa pörssiyrityksissä. Suomessa tavoitteena on, että pörssiyrityksen hallituksen kokoonpano vastaa parhaiten yhtiön tarpeita ja että hallitus kokonaisuutena noudattaa hallinnointikoodin suosituksia ja mahdolliset erityisalojen lainsäädännössä asetetut vaatimukset on valinnoissa otettu huomioon. Koska hallituksen jäsenet pääsääntöisesti ovat hyvin perillä tehtävästään ja usein myös niin sanottuja hallitusammattilaisia, ei sukupuolella ja ammatillisella kokemuksella näin ollen suomalaisissa pörssiyrityksissä ole suurta merkitystä.

AVAINSANAT: Tarkastusvaliokunta, tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja, sukupuolten väliset erot, tilintarkastuspalkkio, tilintarkastuksen laatu, harkinnanvaraiset erät

Sisälllys

1. Johdanto	6
1.1. Tutkimuksen tavoitteet	8
1.2. Tutkielman rajaus	8
2. Tarkastusvaliokunta ja valiokunnan puheenjohtaja	10
2.1 Tarkastusvaliokunta	10
2.2 Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja	13
3. Tilintarkastuksen laatu ja tilintarkastuspalkkiot	17
3.1 Tilintarkastuksen laatu ja sen mittaaminen	17
3.2 Tilintarkastuspalkkiot	21
4. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan ominaisuudet ja tutkielman hypoteesien johtaminen	27
4.1 Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuoli	27
4.2 Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan kokemus	32
5. Tutkimusaineisto ja -menetelmät	36
5.1 Tutkimusaineisto	36
5.2 Selitettävät muuttujat	37
5.3 Selittävät muuttujat	39
5.4 Kontrollimuuttujat	39
5.5 Tutkimusmenetelmät ja malli	40
6. Tutkimuksen tulokset	44
6.1 Muuttujien jakaumien kuvailua	44
6.2 Korrelaatiot	51
6.3 Regressiot	54
7. Johtopäätökset	58
2. Lähteet	61
3. Liitteet	69
Liite 1 . Muuttujien histogrammit	69

Liite 2. Regressiomalli 1 jäännökset	73
Liite 3. Regressiomalli 2: jäännökset	74

Kuviot

Kuvio 1: Puheenjohtajien sukupuolijakauma	44
Kuvio 2: Puheenjohtajien kokemusjakauma	44

Taulukot

Taulukko 1. Sukupuoli ja kokemus muuttujien muutos otos ajanjaksolla	45
Taulukko 2. Muuttujien tunnusluvut koko otoksesta	46
Taulukko 3. Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtaja on nainen	48
Taulukko 4. Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtaja on mies	48
Taulukko 5. Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtajalla on kokemusta	49
Taulukko 6. Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtajalla ei ole kokemusta	49
Taulukko 7. Selitettävien ja selittävien muuttujien väliset korrelaatiot Pearsonin kaavalla	51
Taulukko 8. Regressio 1, selitettävänä muuttujana tilintarkastuspalkkio	53
Taulukko 9. Regressio 2, selitettävänä muuttujana tilintarkastuksen laatu	54

Johdanto

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan merkitys yrityksissä on kasvanut huomattavasti viime vuosikymmeninä. Se muuttuu myös koko ajan yhä vaativammaksi tehtäväksi liiketoiminta- ja sääntelyolosuhteiden jatkuvasti muuttuessa. Näiden muutosten seurauksena organisaatiot tulevat kohtaamaan uudentyyppisiä riskejä, kuten kyberturvallisuuden tai tietosuojan liittyviä riskejä. Muutokset vaativat yrityksiltä myös toimintatapojen ja kontrollien uudelleenarviointia ja kehittämistä. Esimerkiksi digitalisaatio ja sen seurauksena yhä nopeammaksi muuttuva tiedonkulku ja viestintä lisäävät tarvetta varmistaa, että saatavilla olevaan tietoon voidaan luottaa. 2000-luvun alun julkisuuden päätyneet yritysskandaalit ovat osaltaan lisänneet yritysten tarvetta parantaa toimintojensa läpinäkyvyyttä. Sisäisen valvonnan läpinäkyvyys ja tehokkuus, sekä taloudellisen informaation luotettavuus on yhä tärkeämmässä roolissa myös sidosryhmien päätöksenteossa. Sidosryhmille on tärkeää, että he voivat luottaa kumppaniinsa, ja että saatavilla oleva informaatio on varmasti oikeaa ja myös ajantasaista.

Yritysten keinoja väärinkäytösten ehkäisemiseksi ovat mm. vahva sisäinen kontrollijärjestelmä, selkeät eettiset ohjeet ja yrityskulttuuri sekä erilaiset riskienhallinnan järjestelmät. Uusia ja yhä parempia keinoja väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja niiden havaitsemiseksi on jatkuvasti pyritty kehittämään. Yksi näistä sisäisen valvonnan keinoista väärinkäytösten ehkäisemiseksi on tarkastusvaliokunnan perustaminen parantamaan markkinoiden luottamusta yrityksen taloudelliseen raportointiin. Tarkastusvaliokuntien rooli tässä tehtävässä on kasvanut viime vuosina. Corporate governance -sääntelyä, jonka tavoitteena on varmistaa yrityksen toiminnan läpinäkyvyys, vastuullisuus ja tehokkuus, on lisätty niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Yhdysvalloissa pörssiyrityksiä sitoo vuonna 2002 voimaan tullut Sarbanes-Oxley-lainsäädäntö (SOX-laki). SOX-laki velvoittaa julkisesti noteerattuja yhtiöitä perustamaan tarkastusvaliokunnan (Sarbanes-Oxley Act, § 301). Suomessa pörssiyritykset noudattavat edelleen corporate governance -

suosituksia. Tarkastusvaliokunnan osalta tämä suositus käsittää ohjeistuksia valiokunnan perustamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä. Tarkastusvaliokunta tukee ja täydentää hallitusta sille asetetuissa tehtävissä (Arvopaperimarkkinayhdistys ry, hallinnointikoodi, 2020, s. 30). Hallitus voi vapaasti organisoida toimintansa tehokkuuden maksimoimiseksi, esimerkiksi perustamalla valiokuntia, joissa yksittäisiin asiakokonaisuuksiin voidaan paneutua syvällisemmin pienemmällä kokoonpanolla. Tarkastusvaliokunnan tehtävät painottuvat tyypillisesti taloudellisen raportoinnin, sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen järjestelmien toimivuuden ja tehokkuuden valvontaan. Koska tarkastusvaliokunnan tehtävät liittyvät yhtiön sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan, valiokunnan jäsenten riippumattomuus yhtiöstä on olennaista. Lisäksi heidän tulee omata asianmukainen asiantuntemus tehtävien tehokkaaseen hoitamiseen. Jotta tarkastusvaliokunta voi suorittaa tehtävänsä tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti, tulee jäsenten valinnassa ja heidän asiantuntemuksensa arvioinnissa ottaa huomioon valiokunnan tehtävien laajuus ja vaativuus.

Tutkimustulokset osoittavat, että riippumattomien tarkastusvaliokuntien olemassaololla on positiivinen yhteys taloudellisen raportoinnin laadun, sisäisen tarkastuksen tehokkuuden ja tilintarkastuksen laadun parantumiseen (Abbott ja muut, 2005; Bedard ja muut, 2004; Carcello ja muut, 2002; DeZoort ja muut, 2002). Tarkastusvaliokunnan jäsenten kokemus ja asiantuntemus vaikuttavat osaltaan esimerkiksi yrityksen arvon muodostumiseen, taloudellisen raportoinnin laatuun, tilintarkastuksen toteutukseen ja sisäisen tarkastuksen toimivuuteen. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu myös asiantuntemuksen mahdollisia kielteisiä tai ristiriitaisia vaikutuksia. Joissakin tutkimuksista tarkastusvaliokunnan jäsenten asiantuntemuksella ei ole havaittu olevan merkitystä yllä mainittuihin seikkoihin (Abbott ja muut, 2005; Defond ja muut, 2005). Tähän varmasti vaikuttaa se, miten asiantuntijuus eri tutkimuksissa on määritelty. Jos asiantuntijuuden määrittely on kovin laaja, saattaa oikeanlaisesta asiantuntijuudesta saadut hyödyt tutkimuksessa jäädä löytymättä. Mitä tarkemmin asiantuntijuus on määritelty tutkimusasetelmassa,

sitä varmemmin on myös saatu tuloksia, että asiantuntijuudella on merkitystä tarkastusvaliokunnan toiminnan tehokkuudessa sekä valvontatehtävän onnistumisessa.

1.1. Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia, onko tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan valikoiduilla ominaisuuksilla vaikutuksia yritysten tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioihin. Vaikka tarkastusvaliokuntien merkitystä onkin tutkittu viime vuosikymmeninä laajalti, pelkästään valiokuntien puheenjohtajiin keskittyneitä tutkimuksia on vielä verrattain vähän ja Suomessa tutkimus on vasta alussa. Tutkimuksen aihe on kuitenkin sääntelyn edelleen tiukentuessa ajankohtainen ja uusia tutkimuksia on julkaistu enenevässä määrin. Aikaisemmat tutkimukset ovat kohdistuneet pääasiassa koko tarkastusvaliokuntaan tai muuhun yritysjohtoon, ja vasta viime aikoina on alettu tutkia myös tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan merkitystä osana sisäistä valvontaa, ja valiokuntatyöskentelyn johtamisessa ja onnistumisessa. Tarkastusvaliokuntien perustaminen on yleistynyt ja sitä myöten myös kiinnostus sen toimintaan ja tehokkuuteen on lisääntynyt. Minkälaisia tehtäviä ja vastuita valiokunnalla on, ja mitkä ovat sen toiminnan tehokkuuden edellytykset. Samalla tutkimuksen edetessä on korostunut luonnollisesti myös valiokunnan puheenjohtajan rooli valiokuntatyön johtajana.

1.2. Tutkielman rajaus

Tämä tutkimus on rajattu koskemaan suomalaisia pörssiyhtiöitä, jotka on listattu Helsingin pörssissä, pois lukien rahoitus- ja vakuutusalan yritykset, niiden tuloslaskelman ja taseen rakenteen poikkeavuuden takia. Tutkielman esikuva-

artikkelina toimii Azizkhanin ja muiden (2023) tutkimus, jossa tutkitaan liittyvätkö tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan ominaisuudet päätökseen tilintarkastajan valinnasta, tilintarkastuspalkkioiden suuruuteen ja tilintarkastuksen laatuun. Tutkittavaksi valitut ominaisuudet artikkelissa olivat tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuoli, laskentatoimen ja rahoituksen kokemus, toimitusjohtajan toimiminen valiokunnan puheenjohtajana, puheenjohtajan toimiminen saman aikaisesti useampien yritysten valiokuntien puheenjohtajana, esimieskokemus sekä valiokunnan puheenjohtajan toimikauden pituus. Azizkhanin ja muiden (2023) tutkimus toteutettiin tutkimalla Australiassa listattuja yrityksiä, joiden tilinpäätöksistä kerättiin käsin tarvittavat tiedot vuosilta 2004–2017. Suomalainen aineisto on huomattavasti pienempi määrältään, mutta valituissa tutkimusmuuttujissa on riittävästi vaihtelua, jotta tutkimus pystyttiin toteuttamaan ja tulokset analysoimaan.

Esikuva-artikkelista poiketen tässä tutkimuksessa on keskitytty vain kahteen yllä mainituista ominaisuuksista: puheenjohtajan sukupuoli ja laskentatoimen ja rahoituksen kokemus. Muilla esikuva-artikkelissa tutkituilla ominaisuuksilla ei ole mitattavaa merkitystä suomalaisissa pörssiyhtiöissä. Tarkastusvaliokunta koostuu hallituksen jäsenistä, joten toimitusjohtaja ei suomalaisissa pörssiyhtiöissä tällöin voi myöskään johtaa tarkastusvaliokuntaa. Lisäksi lähes jokaisessa Helsingin pörssissä listatussa yrityksessä, jolla on tarkastusvaliokunta, tilintarkastuksen suorittaa jokin Big 4 -tilintarkastusyhteisö.

2. Tarkastusvaliokunta ja valiokunnan puheenjohtaja

Tämä kappale keskittyy tutkimaan tarkastusvaliokunnan roolia yrityksen toiminnassa ja mitkä ovat valiokunnan tehtävät. Erityisesti perehdytään tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan rooliin, ja mikä merkitys hänellä on valiokuntatyön johtamisessa. Lisäksi tutustutaan myös aikaisempaan tutkimukseen sekä tarkastusvaliokunnista että niiden puheenjohtajista.

2.1 Tarkastusvaliokunta

Tarkastusvaliokunta on yrityksen hallituksen alainen toimielin, jonka tehtävänä on valvoa ja tukea yrityksen taloudellista raportointia, sisäistä valvontaa sekä riskienhallintaa (KPMG, 2017). Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on seurata yrityksen taloudellista tilannetta (Arvopaperimarkkinayhdistys ry, hallinnointikoodi, 2020, s. 31). Sen tehtävät liittyvät usein erityisesti yrityksen tilintarkastukseen, sisäiseen valvontaan ja taloudellisten raporttien tarkkuuteen. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on mm. parantaa yhtiöiden toiminnan läpinäkyvyyttä ja lisätä taloudellisen raportoinnin luotettavuutta. Näiden seikkojen merkitys on kasvanut vuosi vuodelta sidosryhmien päätöksenteossa. Vielä viime vuosituhanen puolella tarkastusvaliokunnat olivat verrattain harvinaisia, mutta nyt ne ovat merkittävästi yleistyneet ympäri maailman (PricewaterhouseCoopers [PwC], 2003). Joissakin maissa valiokunnat ovat listautuneille yhtiöille pakollisia, toisissa vapaaehtoisia kuten Suomessa. Myös valiokunnan toiminnasta annettava informaatio vaihtelee huomattavasti yritysten ja eri maiden välillä. Erot johtuvat pääasiassa erilaisista sääntely- ja lainsäädäntövaatimuksista, yrityskulttuurista, yrityshallinnon rakenteesta ja taloudellisista käytännöistä. Nykypäivänä tarkastusvaliokunnan olemassaoloa pidetään kuitenkin osana hyvää hallintotapaa myös Suomessa ja valiokunnan vastuulla on taloudellisen raportoinnin laadusta ja taloudellisen raportointiprosessin valvonnasta vastaaminen (Auditing and Assurance Standards Board, 2017). Tarkastusvaliokunnalla on

myös tärkeä rooli hallituksen tukemisessa sen hallinto- ja valvontavelvollisuuksien täyttämässä. Tarkastusvaliokunnan ensisijainen vastuu on nimittää tilintarkastaja, valvoa tilintarkastusprosessia ja varmistaa tarkastuksen laatu (KPMG, 2017).

Hallitus saa järjestää toimintansa haluamallaan tavalla yhtiön omat lähtökohdat huomioiden. Corporate governance -suositusten (Arvopaperimarkkinayhdistys ry, hallinnointikoodi, 2020, s. 30) mukaan tarkastusvaliokunta on syytä perustaa yrityksissä, joiden liiketoiminta on niin laajaa, että se edellyttää taloudellista raportointia ja valvontaa koskevien asioiden valmistelua koko hallitusta pienemmässä kokoonpanossa. Tarkastusvaliokunnan toiminnan etuna on mahdollisuus käyttää asioiden käsittelyyn enemmän aikaa sekä hyödyntää kokouksissa laajemmin hallituksen ulkopuolista asiantuntemusta (Wahlroos 2003, s. 15).

Yrityksen vastuullisuustavoitteiden (corporate accountability) saavuttamisessa tarkastusvaliokunta on olennainen toimija, koska sen keskeisiin tehtäviin kuuluvat taloudellisen raportoinnin sekä sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen valvonta ja seuranta. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on luoda yritykseen toimiva toimintaympäristö, jossa toimivan johdon toimet ovat riittävästi valvottuja. (Braiotta 2004, s. 29). Braiottan (2004) tutkimuksen mukaan toimivan johdon toimet ovat tarpeeksi valvottuja, kun yrityksen valvontarakenteet, kuten tarkastusvaliokunta, sisäinen ja ulkoinen valvonta, riskienhallinta sekä avoin tiedonvälitys, toimivat tehokkaasti ja riippumattomasti varmistaen johdon toimien vastuullisuuden ja sidosryhmien edun mukaisen toiminnan.

Tarkastusvaliokunnan toiminnan kehittymiseen keskittyvä tutkimus on ollut kiinnostuksen kohteena erityisesti yritysjohdon, tilintarkastuksen ja yritysten hallintotavan tutkimuksen parissa. Vaikka monet tutkijat ovat käsitelleet tarkastusvaliokuntien roolia eri näkökulmista, vain harvat ovat keskittyneet kokonaisvaltaisesti niiden toiminnan historialliseen kehittymiseen koskevaan tutkimukseen. Vaikka yksittäisiä tutkijoita, jotka ovat keskittyneet yksinomaan tarkastusvaliokuntien toiminnan kehittymiseen, voi olla vähemmän, monien tutkijoiden ja instituutioiden työ

on keskeistä tämän aiheen ymmärtämisessä. He ovat käsitelleet tarkastusvaliokuntien kehitystä useista näkökulmista, mukaan lukien sääntelymuutokset, yritysskandaalit, riskienhallinta ja valvontajärjestelmien kehittäminen.

Muun muassa Beasley ja muut (2009) ovat tutkimuksessaan keskittyneet tarkastusvaliokuntien ja yritysten hallintotavan kehitykseen. He tarkastelivat muun muassa tarkastusvaliokunnan muuttuvaa roolia yritysten valvonnassa, erityisesti kirjanpitoskandaalien ja niihin liittyvien sääntelymuutosten, kuten Sarbanes-Oxley-lain, jälkeen. Heidän tutkimuksensa toi esille, että tarkastusvaliokunnat olivat kehittyneet merkittävästi ja että ne olivat nyt aiempaa paremmin varustettuja täyttämään laajentuneet roolinsa, erityisesti taloudellisen raportoinnin, riskienhallinnan ja tilintarkastuksen valvonnassa. Kuitenkin työmäärän ja vastuun lisääntyminen oli myös haaste, joka vaati jatkuvaa huomiota. Tarkastusvaliokuntien riippumattomuus oli parantunut merkittävästi aikaisempiin vuosiin verrattuna ja valiokuntien jäsenillä oli aiempaa enemmän taloudellista asiantuntemusta. Tarkastusvaliokuntien vastuut olivat laajentuneet huomattavasti ja erityisesti riskienhallintaan liittyvä rooli korostui entistä enemmän, ja valiokunnilta odotettiin aktiivisempaa osallistumista yrityksen kokonaisvaltaisen riskiprofiilin arviointiin (Beasley ja muut, 2009). Tarkastusvaliokuntien kokousten määrä oli kasvanut huomattavasti ja kokouksissa käytetty aika oli myös lisääntynyt. Vaikka tarkastusvaliokunnilla oli lisääntynyt vastuu ja enemmän kokouksia, tämä asetti myös haasteita. Valiokuntien jäsenet kokivat työmäärän lisääntyneen, mikä saattoi vaikuttaa heidän kykyynsä hoitaa kaikki tehtävät tehokkaasti.

Tarkastusvaliokunnan keskeisimmiksi tehtäviksi voidaan siis katsoa yrityksen taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden varmistus, valvoa yrityksen tilintarkastusta, seurata yrityksen sisäisten valvontamekanismien ja riskienhallintajärjestelmien toimivuutta sekä varmistaa, että yritys noudattaa soveltavaa lainsäädäntöä ja eettisiä sääntöjä. Yhteenvedona voidaan lisäksi todeta, että tarkastusvaliokuntien rooli ja vastuut ovat kehittyneet merkittävästi ajan myötä, ja tämä kehitys on ollut laajasti tutkittu aihe yritys- ja taloustieteissä. Tutkimus on osoittanut, että tarkastusvaliokunnat ovat

siirtyneet passiivisemmasta valvontaroolista aktiivisempaan riskienhallinnan ja valvonnan rooliin, erityisesti yritysten kohtaamien uusien haasteiden ja muuttuvan sääntely-ympäristön vuoksi.

2.2 Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan rooli valiokunnan toiminnassa on erittäin tärkeä. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja on yksi harvoista hallitusrooleista, jotka vaativat korkeaa tietoa, taitoa ja ominaisuuksia. Tarkastusvaliokunnalla tulisi olla puheenjohtaja, joka ymmärtää selvästi valiokunnan tehtävät ja vastuut, ja joka omaa tarvittavat liiketoiminta-, talous-, viestintä- ja johtamistaidot (KPMG 2019). Tarkastusvaliokunnan tehokkuus riippuu pitkälti puheenjohtajan johtamistaidoista, kyvystä asettaa valiokunnan tavoitteet ja asialistat, sekä löytää kulloinkin paras tyyli johtaa valiokuntaa. Tarkastusvaliokunnan johtajana puheenjohtajan edellytetään ymmärtävän organisaation kulttuuria, asettavan selkeitä odotuksia valiokunnan jäsenille ja olevan vastuussa sen johtamisesta. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan tehtävänä on myös varmistaa, että valiokunnalla on riittävästi aikaa tehtäviensä hoitamiseen (KPMG, 2017). Lisäksi puheenjohtajalla tulee olla käytettävissään kaikki tarpeelliset tiedot valiokunnan johtamiseksi ja valiokuntatyön ohjaamiseksi (Deloitte, 2018). Puheenjohtajalla, jonka tehtävä on vastuullisempi kuin muiden tarkastusvaliokunnan jäsenten, on keskeinen rooli taloudellisen raportoinnin seurannassa ja valiokunnan tehokkuuden arvioinnissa (Bromilow & Keller, 2011). Huolimatta tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan ratkaisevasta roolista valiokunnan tehtävien hoitamisessa (PricewaterhouseCoopers [PwC], 2020), puheenjohtajan ominaisuuksien vaikutukset tilintarkastusprosessiin ja tilintarkastuksen laadun parantamiseen ovat jääneet suurelta osin tutkimatta.

Jotta tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja pystyy varmistamaan valiokunnan tehokkaan toiminnan, vaaditaan häneltä siis hyvin monenlaisia ominaisuuksia. Tällaisia ominaisuuksia ovat esimerkiksi taloudellinen osaaminen, tilintarkastuksen ja sisäisen

valvonnan tuntemus sekä riippumattomuus ja objektiivisuus. Analyttiset taidot sekä hyvät johtamis- ja viestintätaidot ovat tärkeitä ominaisuuksia valiokuntatyön johtamisessa. Puheenjohtajan tehtävässä myös eettisyys ja vastuullisuus, strateginen ajattelu ja liiketoiminnan ymmärrys, sekä tietysti kokemus ovat tärkeässä roolissa.

F. Todd DeZoort oli yksi ensimmäisistä tutkijoista, joka tarkasteli tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien erityistä roolia, kun aiempi tutkimus keskittyi enemmän valiokuntien kokoonpanoon ja riippumattomuuteen yleensä. F. Todd DeZoort teki ensimmäisiä merkittäviä tutkimuksiaan tarkastusvaliokuntien roolista ja erityisesti niiden puheenjohtajien merkityksestä 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa. Ennen vuosituhaten vaihtumista DeZoort (1998) keskittyi tarkastusvaliokunnan rooliin taloudellisessa raportoinnissa ja valvonnassa. Tämä tutkimus oli yksi ensimmäisistä, joka käsitteli valiokuntien valvontaroolia tilintarkastusprosessissa. DeZoort tutki kaikissa töissään syvällisesti tarkastusvaliokuntien, erityisesti puheenjohtajien, vaikutusta tilintarkastajien toimintaan, heidän riippumattomuuteensa ja siihen, miten valiokuntien johtajuus voi parantaa tilintarkastuksen laatua. Myöhemmin DeZoort ja kumppanit (2001) julkaisivat artikkelin, joka käsitteli tarkastusvaliokunnan ja tilintarkastajien välistä vuorovaikutusta. Tämä tutkimus sisälsi myös pohdintaa tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien vaikutuksesta. Näiden tutkimusten myötä DeZoort alkoi laajentaa tutkimuskenttää kohti tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien merkityksen ymmärtämistä erityisesti tilintarkastuksen laadun ja riippumattomuuden näkökulmasta. Hänen työnsä vaikutti siihen, että tarkastusvaliokuntien johtajuuden tutkimus alkoi vakiintua tärkeäksi osaksi yritysten hallintotapaa ja taloudellista valvontaa koskevaa tutkimusta.

Myös Mark S. Beasleyä voidaan pitää yhtenä uranuurtajana pörssiyritysten tarkastusvaliokuntien johtajiin keskittyneessä tutkimuksessa. Hän on merkittävä tutkija, joka on keskittynyt tarkastusvaliokuntien ja niiden puheenjohtajien rooliin erityisesti pörssiyritysten tilintarkastuksen, riskienhallinnan ja taloudellisen raportoinnin valvonnan näkökulmasta. Jo vuonna 1999 Beasley ja kumppanit julkaisivat artikkelin,

jossa analysoitiin tarkastusvaliokuntien kokoonpanoa, mukaan lukien puheenjohtajien rooli, ja niiden vaikutusta taloudelliseen raportointiin ja petoksien havaitsemiseen pörssiyrityksissä. Myöhemmin Beasley ja kumppanit (2009) toivat esille, kuinka tarkastusvaliokuntien puheenjohtajat voivat vaikuttaa yritysten taloudelliseen läpinäkyvyyteen ja tilintarkastajien riippumattomuuteen. Heidän tutkimuksensa ovat vahvistaneet käsitystä siitä, että tarkastusvaliokuntien johtajien asiantuntemus ja riippumattomuus ovat ratkaisevan tärkeitä erityisesti pörssiyrityksissä, joissa taloudellinen raportointi on tarkoin valvottua. Beasley'n monet tutkimukset ovat osoittaneet, että erityisesti tarkastusvaliokunnan puheenjohtajien riippumattomuus ja asiantuntemus voivat merkittävästi parantaa yrityksen taloudellista valvontaa ja sisäistä valvontajärjestelmää.

Khemakhem ja Fontaine (2019) päättelivät omassa tutkimuksessaan, että tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalla on ratkaiseva rooli valiokunnan tehokkuuden varmistamisessa, ja että puheenjohtajan johtamistaito, asiantuntemus ja riippumattomuus ovat keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat yrityksen taloudelliseen raportointiin ja riskienhallintaan. Puheenjohtajalla on kriittinen rooli tarkastusvaliokunnan toiminnassa. Puheenjohtajan rooli on erityisen tärkeä monimutkaisissa taloudellisissa ja tarkastukseen liittyvissä asioissa, joissa hänen tulee auttaa koko valiokuntaa ymmärtämään keskeiset kysymykset. Khemakhem ja Fontaine (2019) korostivat, että tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan johtajuus- ja viestintätaidot ovat ratkaisevia tekijöitä valiokunnan tehokkuudessa. Hyvä puheenjohtaja pystyy rakentamaan avoimen ja keskustelemaan ilmapiirin, jossa sekä sisäiset että ulkoiset tarkastajat, johdon edustajat ja muut valiokunnan jäsenet voivat tuoda esille näkemyksiään. Lisäksi tutkimuksessa korostettiin puheenjohtajan asiantuntemuksen ja kokemuksen tärkeyttä sekä riippumattomuutta ja objektiivisuutta.

Myös tämän tutkimuksen esikuva-artikkelin tutkimuksessa Azizkhani ja muut (2023) totesivat, että tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien ominaisuuksilla on merkittävä vaikutus yritysten tilintarkastuksen valintoihin ja sen laatuun, mikä korostaa heidän

roolinsa merkitystä valvontaprosessissa. Tutkimuksessa tuotiin esille, että tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan odotetaan olevan kirjanpitoasioissa tasavertainen talousjohtajan ja ulkopuolisen tilintarkastajan kanssa, ja joka nauttii sekä johdon, että ulkopuolisten arvovaltaa ja kunnioitusta.

Suomessa tarkastusvaliokuntien puheenjohtajiin keskittynyt tutkimus on kohdistunut erityisesti julkishallinnon ja kuntien hallinnon näkökulmaan. Tehdyt tutkimukset keskittyvät usein valtionhallinnon ja kunnallishallinnon tarkastusvaliokuntiin ja niiden johtohenkilöihin. Julkishallinnon tarkastusvaliokunnat toimivat monissa tapauksissa eri säännöksiä ja tavoitteiden mukaan, kuten tilivelvollisuuden ja veronmaksajien varojen käytön valvonnassa. Tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien roolia Suomessa on alettu tutkimaan tarkemmin vasta viime vuosina. Suomessa tarkastusvaliokuntien merkityksen korostuminen on tullut esille hitaammin, mikä on saattanut vaikuttaa siihen, että aiheen tutkimus ei ole ehtinyt vakiintua. Suomessa hallitusten ja tarkastusvaliokuntien valvontatoiminnot ovat tiiviimmin integroituneita yrityksen laajempaan hallintoon, mikä saattaa selittää, miksi tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan rooli ei ole myöskään erottunut erityisenä tutkimuskohteena.

3. Tilintarkastuksen laatu ja tilintarkastuspalkkiot

Tämän tutkimuksen selitettäviksi muuttujiksi valikoituivat esikuva-artikkelin (Azizkhani ja muut, 2023) tavoin tilintarkastuksen laatu ja tilintarkastuspalkkiot. Tässä kappaleessa perehdytään tarkemmin näihin muuttujiin ja niistä julkaistuun aikaisempaan tutkimukseen.

3.1 Tilintarkastuksen laatu ja sen mittaaminen

Tilintarkastuksen laatuun keskittyneitä tutkimuksia on tehty paljon ja pitkään. Aihe on ollut pinnalla varsinkin 1980-luvulta lähtien DeAngelon (1981) julkaiseman tutkimuksen jälkeen, jossa käsiteltiin tilintarkastusyhteisön koon ja tilintarkastuksen laadun välistä suhdetta. Kyseisen ajankohdan jälkeen tilintarkastuksen laadun käsite sai kirjanpitokirjallisuudessa uudenlaisen tulkinnan, ja DeAngelon (1981) tutkimusta on usein siteerattu alan myöhemmässä tutkimuksessa. Tutkimuksensa perusteella DeAngelo (1981) päätteli, että tilintarkastajan riippumattomuus voi heikentyä, kun tilintarkastaja on pitkään toiminut saman asiakkaan kanssa tai kun asiakas maksaa huomattavan suuria palkkioita. Tämä saattaa johtaa tilintarkastajan haluttomuuteen raportoida negatiivisia asioita, jotka voisivat vaarantaa asiakassuhteen. Hän totesi myös, että korkea tilintarkastuspalkkio ei välttämättä takaa korkeaa laatua. Sen sijaan tilintarkastajan kokemus ja asiantuntemus vaikuttavat enemmän tilintarkastuksen laatuun kuin pelkkä palkkion suuruus. DeAngelo (1981) korosti myös, että tilintarkastajien maine ja markkina-arvo ovat tärkeitä laatuindikaattoreita. Hyvä maine voi toimia kannustimena korkealaatuiselle tilintarkastukselle, koska tilintarkastajat haluavat säilyttää maineensa luotettavina ja riippumattomina ammattilaisina. Laadukas tilintarkastus vaatii tilintarkastajalta merkittävää asiantuntemusta ja kokemusta. Tämä tarkoittaa, että asiakkaat voivat valita tilintarkastajansa tämän asiantuntemuksen perusteella sen sijaan, että keskittyisivät vain palkkion suuruuteen.

Tällä vuosituhanella tilintarkastuksen laatu on lisäksi ollut poikkeuksellisen paljon esillä erityisesti 2000-luvun alussa paljastuneiden kirjanpitoskandaalien myötä. Paljon julkisuutta kirjanpitosmanipuloinnista saivat yhdysvaltalaiset yritykset kuten WorldCom ja Xerox, mutta erityisesti energiayhtiö Enron, joka oli Yhdysvaltain 7. suurin yritys skandaalin paljastuessa, ja jonka konkurssi oli aikanaan Yhdysvaltojen historian suurin. Näiden skandaalien seurauksena julkistettiin vuonna 2002 Sarbanes-Oxley-laki (jäljempänä SOX-laki), jonka käyttöönoton tarkoituksena on ollut mm. vähentää tilinpäätösten manipulointia, parantaa julkisten yritysten tilintarkastuksen ja hallinnon läpinäkyvyyttä, sekä vähentää sijoittajien riskejä. SOX-laki on saanut osakseen sekä kiitosta, mutta myös kritiikkiä. Laki on saavuttanut monia tavoitteitaan, kuten tilintarkastuksen laadun parantumisen ja taloudellisen läpinäkyvyyden lisääntymisen. Kuitenkin sen täytäntöönpanoon liittyvät kustannukset ja byrokratia ovat herättäneet huolta ja kritiikkiä. SOX-lain täytäntöönpano on ollut kalliimpaa, kuin monet yritykset aluksi odottivat. Sisäisten kontrollien ja raportointivaatimusten täyttäminen on vaatinut merkittäviä investointeja, aikaa ja resursseja. SOX-laki on lisännyt myös byrokratiaa ja monimutkaisuutta yritysten hallinnossa. Lisäksi on esitetty huolta siitä, että SOX-laki on saattanut vähentää uusien yritysten listautumishalukkuutta pörssiin Yhdysvalloissa korkean sääntelytaakan vuoksi.

Viime vuosikymmenten aikana tapahtuneet muutokset ovat heijastuneet merkittävästi sekä tilintarkastuskäytäntöihin että tilintarkastustutkimukseen. Viimeaikaisessa tutkimuksessa keskeisenä teemana on ollut erityisesti tilintarkastuksen laatu, jota on tarkasteltu useista eri näkökulmista (Ciger 2020, s. 475). DeAngelon (1981) määritelmän mukaan tilintarkastuksen laatu ilmenee siinä, että riippumaton tilintarkastaja tunnistaa asiakkaan kirjanpidossa olennaisen virheen tai rikkomuksen ja raportoi siitä asianmukaisesti. Francis (2004) puolestaan kuvaa tilintarkastuksen laadun tilintarkastajan kykyä täyttää lakisääteiset ja ammatilliset vaatimukset tilintarkastuskertomusta laatiessaan, siten että se noudattaa hyväksytyjä kirjanpitoperiaatteita. Francisin (2004) havainnot tukivat aiempia tutkimuksia ja

laajensivat ymmärrystä siitä, miten tilintarkastajien henkilökohtaiset ja ammatilliset ominaisuudet vaikuttavat tilintarkastuksen laatuun.

Teoh & Wong (1993) taas määrittelevät tilintarkastuksen laadun tilintarkastajan kykyinä noudattaa yleisesti hyväksytyjä kirjanpitoperiaatteita tarkastusprosessin aikana sekä raportoida informatiivisesti siten, että sijoittajat voivat luottaa yrityksen taloudelliseen informaatioon. Teoh & Wong (1993) määrittelivät tilintarkastuksen laadun tutkimuksessaan keskittymällä erityisesti tilintarkastajien tilinpäätöksistä saamiin arvioihin ja niiden vaikutuksiin. Heidän tutkimuksensa korosti, että tilintarkastuksen laatu ei ole vain tekninen kysymys, vaan siihen vaikuttavat myös tilintarkastajan henkilökohtaiset ja ammatilliset ominaisuudet sekä asiakassuhteiden dynamiikka.

Tilintarkastajan onnistuneesti suorittama tilintarkastus ja vakiomuotoinen tilintarkastuskertomus eivät aina kuitenkaan ole merkki laadukkaasti suoritetusta tilintarkastuksesta (DeAngelo, 1981; Francis, 2004). Tilintarkastajat saattavat joutua toimimaan yrityksen johdon kanssa yhteistyössä, mikä voi luoda riippuvuussuhteen ja vaikeuttaa objektiivisuuden säilyttämistä. Tämä voi johtaa siihen, että tilintarkastaja ei kyseenalaista riittävästi yrityksen johtoa tai toteuta tarvittavia toimenpiteitä havaitakseen mahdolliset virheet tai petokset. Lisäksi tilintarkastus antaa vain näkemyksen yrityksen tilanteesta tietyllä hetkellä. Tulevaisuuden tapahtumat ja muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi yrityksen taloudelliseen tilanteeseen ja tulokseen, eikä tilintarkastus välttämättä täysin pysty ennakoimaan tai ottamaan huomioon näitä tekijöitä.

Laadukkaan tilintarkastuksen merkitys on suuri. Sen tärkeyttä ei voi korostaa liikaa. Sijoittajat sekä yrityksen toimintaan pääomaa lainaavat tahot käyttävät yritysten taloudellista informaatiota tukenaan tehdessään päätöksiä. Jos tilintarkastuksen laadussa on havaittavissa puutteita, se heikentää sijoittajien ja lainoittajien luottamusta taloudellisen informaation laatuun. Tilintarkastuksen laadulla on suuri merkitys myös yrityksen johdolle. Kun yrityksen johto tekee päätöksiä yrityksen operatiivisesta

toiminnasta, päätösten tueksi johto tarvitsee aina luotettavaa, ajankohtaista ja relevanttia taloudellista informaatiota. Louwers'n ja muiden (2008) mukaan nimenomaan laadukas tilintarkastus on takeena yritykselle, että sen käyttämä tieto on virheetöntä ja varmasti laadukasta.

Tilintarkastuksen laatua voidaan lähestyä monella eri tavalla, mutta usein tilintarkastuksen laadun mittarina pidetään tilinpäätösraportoinnin laatua ja tilinpäätösraportoinnin laatua taas yleensä tutkitaan harkinnanvaraisten erien kautta. Parhaiten yrityksen todellisen taloudellisen tilanteen tietää yrityksen johto. Laki ja kirjanpito-standardit antavat tiettyä harkinnanvaraa tuloksen laskentaan ja tilinpäätöksen laatimiseen. Sidosryhmille ja muille tilinpäätöstietojen käyttäjille yhtiön todellista taloudellista tilannetta pystytään avaamaan harkinnanvaraisia eriä tutkimalla (Francis & Krishnan, 1999). Tässä tutkimuksessa, kuten myös esikuva-artikkelissa (Azizkhani ja kumppanit, 2023), tilintarkastuksen laadun mittarina käytetään nimenomaan harkinnanvaraisia jaksotuksia.

Joskus voidaan tilinpäätöksistä havaita, että yrityksen johto haluaa esittää yrityksen tuloksen suurempana tai pienempänä kuin se todellisuudessa on, eli johto pyrkii manipuloimaan tulosta. Syitä tuloksen manipulointiin on erilaisia, mutta mitä suurempi ero on yrityksen todellisen taloudellisen tilanteen ja raportoidun tuloksen välillä, syntyy oleellinen riski virheistä tilinpäätöksessä. Harkinnanvaraisten erien katsotaan olevan taloudellisen raportoinnin laadun kannalta olennainen tekijä. Niiden avulla on pyritty analysoimaan yritysten johdon harkintaan perustuvaa liiketoiminnan tulosten manipulointia (Jones, 1991). Koska harkinnanvaraisten erien mittaaminen on hyvin yleisesti käytetty mittari tilintarkastuksen laadusta, on näiden erien laskemiseksi kehitetty useita malleja. Useimmiten harkinnanvaraisten erien määrittely aloitetaan kokonaisjaksotusten määrittämisellä, minkä jälkeen lähdetään laskemaan harkinnanvaraisten ja ei-harkinnanvaraisten osuutta (Dechow ja muut, 1995).

Varmasti tunnetuin malli harkinnanvaraisten jaksotusten määrittämiseksi on Jonesin (1991) malli, joka estimoii kokonaisjaksotuseriä myynnin ja käyttöomaisuuden muutosten perusteella. Tästä mallista on johdettu useita erilaisia muunnelmia kuten muunneltu Jonesin malli (Dechow ja muut, 1995), jossa pyritään poistamaan alkuperäisen mallin virheitä lisäämällä kaavaan muutokset myyntisaamisissa. Kothari ja muut (2005) pyrkivät lisäämään mallin luotettavuutta entisestään lisäämällä muunneltuun kaavaan vielä oman pääoman tuottoasteen (ROA). Tässä tutkielmassa on käytetty harkinnanvaraisten erien määrittämiseen DeFondin ja Parkin (2001) luomia malleja. Tässä mallissa ei oteta huomioon toimialaa, mikä tekee mallista sopivan tämän tutkielman aineiston analysoimiseksi. Tähän kyseiseen malliin perehdytään tarkemmin kohdassa 5.4 Tutkimusmenetelmät ja malli.

3.2 Tilintarkastuspalkkiot

Tutkimus tilintarkastuspalkkioiden ympärillä lisääntyi jo 1980-luvulla, kun Simunic (1980) kehitti tutkimuksessaan tilintarkastuspalveluiden hinnoitteluteorian tilintarkastukselle. Simunicin (1980) teoria perustuu agenttiteoriaan ja käsittelee tilintarkastusmarkkinoiden erityispiirteitä sekä tilintarkastajien ja heidän asiakkaidensa välisiä suhteita. Teoria pyrkii selittämään, miten tilintarkastajien palkkiot muodostuvat ja mitkä tekijät vaikuttavat niiden tasoon. Simunic (1980) tutki suurten tilintarkastusyhteisöjen mahdollista monopoliasemaa sekä yhteisöjen välistä kilpailua. Hänen teoriansa mukaan tilintarkastajan palkkio määräytyy kilpailullisilla markkinoilla paitsi tilintarkastukseen käytettyjen resurssien myös mahdollisten tulevien tappioiden perusteella. Simunic (1980) päätteli, että tarkastukseen tarvittavien resurssien määrään ja tätä kautta hintaan vaikuttaa moni tekijä, kuten esimerkiksi tarkastuksen kohteena olevan organisaation koko ja toimiala sekä sen toiminnan monimutkaisuus ja se, että onko kyseessä julkinen organisaatio vai yksityinen yritys. Simunicin (1980) teoriaa hyödynnetään yhä tänäkin päivänä alaa käsittelevissä tutkimuksissa. Tätä ovat

hyödyntäneet omissa tutkimuksissaan mm. Niemi (2003), Eierle ja muut (2021) sekä Giroux (2008).

Niemi (2003) sovelsi Simunicin (1980) teoriaa tutkiessaan, miten erilaiset tekijät, kuten tilintarkastusalan keskittyneisyys, asiakasyrityksen koko ja monimutkaisuus sekä tilintarkastajan maine ja ammattitaito, vaikuttavat tilintarkastuspalvelujen hintoihin. Hän pyrki selvittämään, mitkä tekijät ovat merkittävimpiä tilintarkastuspalveluiden hinnoittelussa, ja miten nämä tekijät vaikuttavat tilintarkastajien palkkiotasoon. Niemen (2003) tutkimus osoitti, että korkeampia tilintarkastuspalkkioita maksavat erityisesti korkean riskin yritykset, vaikka tarkastustyöhön käytetty työmäärä olisikin saattanut ollut sama kuin matalariskisemmällä yrityksillä.

Eierle ja muut (2021) tarkastelivat omassa tutkimuksessaan tekijöitä, jotka vaikuttavat tilintarkastuspalveluiden hinnoitteluun globaalisti. Heidän tutkimuksensa keskittyi erityisesti ulkoisiin tekijöihin, kuten taloudellisiin ja poliittisiin olosuhteisiin, ja niiden vaikutuksiin tilintarkastuspalkkioihin. Eierle ja muut (2021) havaitsivat, että esimerkiksi eri maiden erilaiset taloudelliset- ja sääntely-ympäristöt voivat merkittävästi muokata tilintarkastuksen kustannuksia ja palveluiden hinnoitteludynamiikkaa. Tulokset osoittivat, että hinnoittelussa on eroja eri maiden välillä, ja nämä erot johtuvat suurelta osin ulkoisista olosuhteista, kuten maakohtaisesta lainsäädännöstä ja markkinaolosuhteista.

Girouxin (2008) tutkimus puolestaan keskittyi tilintarkastuspalveluiden hinnoittelun dynamiikkaan ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Hän käytti Simunicin (1980) teoriaa yhtenä lähtökohtana analysoidessaan tilintarkastajien palkkioita ja niiden muodostumista markkinaolosuhteiden ja asiakasvaatimusten perusteella. Giroux (2008) havaitsi, että tilintarkastuspalkkioihin vaikuttavat kilpailu, tilintarkastajan koko ja asiakkaan riskin taso. Suuret tilintarkastusyrietykset veloittavat yleensä korkeampia palkkioita, mikä kuvastaa käsitystä tilintarkastuksen korkeasta laadusta, kun taas pienemmät yritykset voivat harjoittaa alihinnoittelua houkutellessaan uusia asiakkaita. Lisäksi markkinoiden kilpailulla on rooli maksujen määräytymisessä, ja kova kilpailuympäristö johtaa usein

alhaisempiin maksuihin. Girouxin (2008) tutkimus auttoi ymmärtämään, kuinka markkinaolosuhteet ja asiakkaiden ominaisuudet vaikuttavat tilintarkastuksen hinnoittelun dynamiikkaan, erityisesti julkisen sektorin markkinoilla.

Lainsäädäntö ei millään tavoin säätele tilitarkastuspalkkion suuruutta. Tilintarkastuksesta suoritettava korvaus on asiakkaan ja tilintarkastajan keskenään sopima asia. Maksettava palkkio ei saa koskaan vaarantaa tilintarkastajan riippumattomuutta (Tilintarkastuslaki 1250/2023 3, 8 §). EU:n tilintarkastusdirektiivin tavoitteena on varmistaa tilintarkastuksen puolueettomuus ja läpinäkyvyys sekä estää tilanteet, joissa tilintarkastajan ja tarkastettavan yrityksen välille voisi muodostua eturistiriita. Direktiivin mukaan riippumattomuus voisi vaarantua esimerkiksi tilanteissa, joissa tilintarkastajan objektiivisuus ja kyky suorittaa tarkastus puolueettomasti voivat heikentyä. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi tilintarkastajan taloudelliset sidokset yritykseen tai pitkään jatkuneen tilintarkastussuhteen kehittyminen liian läheiseksi yritysjohdon kanssa. Riippumattomuus voi vaarantua myös tilanteissa, joissa tilintarkastuspalkkio määräytyy tarjottujen oheispalveluiden laajuuden mukaan tai on ehdollinen esimerkiksi asiakkaan taloudellisille tuloksille. Frankel ja muut (2002) muun muassa havaitsivat tutkimuksessaan tämän, että juuri suuret ei-tarkastukseen liittyvät palkkiot voivat vaikuttaa tilintarkastajan riippumattomuuteen ja ristiriitatilanteisiin yrityksen kanssa.

Palkkion tarkkaa summaa ei tarvitse sopia tilintarkastajan ja asiakkaan välillä etukäteen, mutta palkkion määräytymisperusteista on suositeltavaa sopia ennakkoon (Horsmanheimo & Steiner 2017, s. 211–212). Etukäteen sopiminen varmistaa, että tilintarkastuksen laajuus ja vaaditut resurssit ovat selkeästi määriteltyjä ennen työn aloittamista. Tämä estää myöhemmin syntyvät kiistat palkkioista ja auttaa välttämään odottamattomia lisäkustannuksia. Etukäteen sopiminen myös parantaa tilintarkastajan riippumattomuutta, koska tilintarkastaja ei joudu neuvottelemaan palkkiostaan tarkastuksen aikana, mikä voisi aiheuttaa eturistiriitoja tai vaikuttaa tilintarkastajan objektiivisuuteen. Lisäksi, kun palkkiot sovitaan ennalta, se antaa yritykselle

mahdollisuuden budjetoida tilintarkastusmenot tarkasti ja välttää taloudelliset yllätykset myöhemmässä vaiheessa.

Useissa aikaisemmissa tutkimuksissa on siis havaittu sekä tilintarkastajan että tilintarkastuksen kohteena olevan yrityksen ominaisuudet yhdessä vaikuttavat siihen, miten suureksi lopullisen tilintarkastuspalkkio muodoutuu. Omassa tutkimuksessaan esimerkiksi Cao ja muut (2012) havaitsivat, että hyvämaineiset yritykset ovat halukkaita maksamaan muita korkeampia tilintarkastuspalkkioita korkealuokkaisen tilintarkastuksen varmistamiseksi sekä laadukkaan taloudellisen raportoinnin turvaamiseksi. Heidän mukaansa syynä on se, että hyvämaineiset yritykset hankkivat enemmän tilintarkastuspalveluja, mikä johtaa korkeampiin tilintarkastuspalkkioihin. Hintaa korottavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi tilintarkastukseen käytetty työmäärä tai kokeneemman tarkastustiimin käyttö (Carcello ja muut, 2012). Tilintarkastukseen käytettyjen työtuntien määrä voi vaikuttaa hintaan siksi, että se heijastaa tilintarkastuksen monimutkaisuutta ja resurssien tarvetta. Mitä enemmän aikaa ja resursseja tarvitaan tilintarkastuksen suorittamiseen, sitä korkeampi hinta yleensä on, koska tilintarkastusyrityksen on katettava nämä kustannukset. Lisäksi kokeneempi tilintarkastustiimi saattaa nostaa tilintarkastuksen hintaa, koska kokeneemmat ammattilaiset yleensä pyytävät korkeampaa palkkiota työstään. Lisäksi kokeneempi tiimi voi tarjota lisäarvoa asiakkaalle esimerkiksi korkeamman laadun tai tehokkuuden muodossa, mikä voi perustella korkeampaa hintaa.

Casterellan ja muiden (2004) havaintojen perusteella suuret yritykset omaavat keskimääräistä enemmän neuvotteluvoimaa. Tämän ansiosta ne voivat potentiaalisesti neuvotella itselleen edullisempia tilintarkastuspalkkioita. Ne voivat esimerkiksi neuvotella paremmista ehdoista tai pyytää tarjouksia useammalta tilintarkastusyritykseltä, mikä voi vaikuttaa tilintarkastuspalkkioiden tasoon. Lisäksi suuret yritykset ovat usein merkittäviä asiakkaita tilintarkastusyrityksille, ja niiden menettäminen voi olla haitallista liiketoiminnalle. Tämä voi johtaa siihen, että

tilintarkastusyrietykset ovat valmiita tarjoamaan alennuksia tai muita kannustimia suurille asiakkailleen, mikä voi vaikuttaa tilintarkastuspalkkioiden kokoon.

Tilintarkastuspalkkiot määräytyvät pääasiassa tekijöiden perusteella, jotka ovat yhteisiä eri asiakasyrietyksissä, kuten asiakkaan koko, asiakkaan kompleksisuus ja asiakaskohtaiset riskit (Choi ja muut, 2010; Eshleman & Guo, 2014). Choi ja muut (2010) totesivat tutkimuksessaan, että suuret ja monimutkaiset yrietykset saattavat vaatia enemmän aikaa ja resursseja tilintarkastuksen suorittamiseen, mikä voi nostaa tilintarkastuspalkkiota. Myös kilpailu tilintarkastusmarkkinoilla voi vaikuttaa tilintarkastuspalveluiden hintoihin. Tiukempi kilpailu voi johtaa alhaisempiin hintoihin, kun taas vähäisempi kilpailu voi antaa tilintarkastusyrietyksille enemmän neuvotteluvoimaa hinnoittelussa. Arvostettujen ja kokeneiden tilintarkastusyrietysten palveluita saatetaan hinnoitella korkeammalle kuin vähemmän tunnettujen yrietysten, ja laadukkaat ja monipuoliset tilintarkastuspalvelut voivat oikeuttaa korkeamman hinnan, koska ne voivat tarjota asiakkaalle enemmän lisäarvoa. Lisäksi tilintarkastusalaan liittyvät lainsäädännölliset vaatimukset ja standardit voivat vaikuttaa tilintarkastuspalveluiden hinnoitteluun, koska ne voivat lisätä tilintarkastusyrietyksen kustannuksia ja resurssien tarvetta.

Eshleman ja Guo (2014) havaitsivat, että tilintarkastuspalkkioiden määrä voi vaikuttaa tilintarkastajien työskentelytapoihin ja raportointikäytänteisiin. Yksi keskeinen havainto oli se, että korkeat tilintarkastuspalkkiot voivat luoda tilintarkastajille paineita, jotka voivat vaikuttaa heidän objektiivisuuteensa ja riippumattomuuteensa. Riittämättömät palkkiot voivat heikentää tarkastuksen laatua, kun taas liian korkeat palkkiot voivat vaarantaa tilintarkastajan riippumattomuuden. Tutkimus korosti myös tarvetta tasapainottaa tilintarkastuspalkkioiden määrää, jotta varmistetaan tilintarkastajien neutraalius ja luotettavuus.

Yleisesti voidaan todeta, että tilintarkastuspalkkion suuruus heijastuu usein suoraan tarkastuksen perusteellisuuteen ja laatuun. Tilintarkastajan palkkion on oltava riittävän

suuri, jotta tarkastajalla on mahdollisuus varata riittävästi aikaa ja resursseja perusteellisen, syvällisen sekä ammattietiikan ja tilintarkastusstandardien mukaisen tarkastuksen toteuttamiseen. Kansainvälisen tilintarkastajaliiton IFAC:n (International Federation of Accountants) (2014) mukaan tilintarkastukseen kohdistettujen resurssien määrä ja laatu vaikuttavat olennaisesti tarkastuksen laatuun, ja tämä yhteys näkyy usein myös tilintarkastuspalkkion suuruudessa. Alhainen tilintarkastuspalkkio ei missään tapauksissa oikeuta puutteellisesti suoritettua tarkastusta, riittämättömiä resursseja tai ammatillisten vaatimusten laiminlyöntiä.

Tässä tutkimuksessa tiedot tilintarkastuksesta maksetuista palkkioista on kerätty yhtiöiden tilinpäätöstiedoista käsin. Tilintarkastuspalkkio on tässä tutkimuksessa siis selitettävä muuttuja ja sitä tutkitaan tilintarkastuspalkkion luonnollisen logaritmin kautta, jolla muuttujan jakaumaa on muokattu paremmin regressiomalliin sopivaksi. Logaritmimuunnosta on hyödynnetty myös aiemmissa tutkimuksissa, joissa on tutkittu tilintarkastuspalkkioon vaikuttavia tekijöitä (Al-Harshani, 2008), ja se on osoittautunut toimivaksi keinoksi jakauman symmetrisyyden parantamisessa. Logaritmimuunnoksen jälkeen aineisto analysoitiin lineaarisella regressiomallilla, jonka avulla pyrittiin selvittämään, vaikuttavatko selittävät muuttujat tilintarkastuspalkkion suuruuteen.

4. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan ominaisuudet ja tutkielman hypoteesien johtaminen

Tässä tutkimuksessa perehdytään kahteen tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan ominaisuuteen, sukupuoleen ja kokemukseen, ja miten nämä vaikuttavat valittuihin muuttujiin tilintarkastuksen laatu ja tilintarkastuspalkkiot. Molemmista ominaisuuksista on tehty jo paljon tutkimusta, mutta niiden yhdistäminen nimenomaan tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan rooliin on verrattain uutta ja aiheesta tehdyt tutkimukset ovat hyvin tuoreita. Tässä tutkimuksessa keskitytään näihin kahteen edellä mainittuun ominaisuuteen, sillä näillä ominaisuuksilla on havaittu olevan ratkaiseva rooli tarkastusvaliokunnan tehokkaassa ja tuloksellisessa toiminnassa (Beasley ja muut, 2009; DeFond ja muut, 2005; Lai ja muut, 2017). Lisäksi kyseisissä ominaisuuksissa löytyy mitattavaa vaihtelua suomalaisissa pörssiyrityksissä.

4.1 Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuoli

Tämän tutkimuksen ensimmäisenä kohteena tarkastelen tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuolen merkitystä suhteessa tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioihin. Myös esikuva-artikkelissa on päädytty ensimmäisenä ominaisuutena tutkimaan nimenomaan sukupuolen vaikutuksia.

Monesti naisiin ja miehiin liitetyt sukupuolistereotyytiat nähdään toistensa vastakohtina. Ominaisuus, jonka katsotaan olevan naiselle tyypillinen, katsotaan yleensä puuttuvan mieheltä ja päinvastoin (Heilman 1997, s. 879). Heilmanin mukaan sukupuolistereotyytiat eivät ainoastaan määrittele miehille ja naisille vastakkaisia ominaisuuksia, vaan näitä ominaisuuksia pidetään myös eriarvoisina. Hänen mukaansa arvostus kohdistuu ensisijaisesti maskuliinisiin ominaisuuksiin, erityisesti länsimaisessa kulttuuriympäristössä ja niissä konteksteissa, joissa saavutuksilla on keskeinen rooli. Jo

1970-luvulla Yhdysvalloissa Schein (2007, s. 8) havaitsi, että sukupuolistereotyypiat ovat merkittävä este naisten johtamisurille. Tuolloin heräsi laajempi kiinnostus tutkia sukupuolten eroja johtamisessa (Lämsä ja muut 2014, s. 332–351) ja yhä edelleenkin tutkimuksissa voidaan havaita sukupuolistereotyyppioita ja oletuksia eri sukupuolten johtamistyyliä (Berkery ja muut, 2013, s. 279). Menestyvän johtajan piirteinä on pidetty aggressiivisuutta, voimakkuutta, kyvykkyyttä, itsevarmuutta, itsenäisyyttä ja kykyä kontrolloida. Nämä ovat ominaisuuksia, jotka liitetään useimmiten miessukupuoleen. Näiden ominaisuuksien puuttuessa naisilta, heidän onnistumistaan johtajana pidettiin epätodennäköisenä.

Myöhemmät tutkimukset naisjohtajuudesta kuitenkin ovat osoittaneet, että naisjohtajien läsnäolo hallituksessa voidaan liittää parantuneeseen päätöksentekoprosessiin ja arvonnousuun osakkeen omistajille (Gul ja muut, 2011). Naisjohtajien eduksi katsotaan myös se, etteivät he kuulu miesjohtajien muodostamiin ryhmiin ("poikakerhoihin"), minkä katsotaan edistävän riippumattomuutta päätöksenteossa hyvän hallintotavan mukaisesti (Adams & Ferreira, 2009). Lisäksi naisjohtajien katsotaan tuovat hallituksen toimintaan erilaisia näkökulmia, kokemuksia ja uusia verkostoja. Monet naiset korostavat tarvetta monimuotoisuudelle ja inklusiivisuudelle hallituksissa. He pyrkivät varmistamaan, että hallitukset edustavat erilaisia näkökulmia ja että päätöksentekoprosessit ovat avoimia ja oikeudenmukaisia kaikille osapuolille. Naisten todetaan olevan herkempiä huomaamaan ja ajamaan työelämän tasapainoa ja perheystävällisiä käytäntöjä hallitustyössä. He voivat tuoda esiin näkökulmia siitä, miten yritys voi tukea työntekijöiden perhe-elämää ja hyvinvointia. Naisjohtajat ovat usein kiinnostuneita sosiaalisesta vastuusta ja kestävästä kehityksestä. He painottavat yritysten vastuuta ympäristöstä, yhteiskunnasta ja sidosryhmistään sekä kannustavat yrityksiä ottamaan nämä näkökulmat huomioon päätöksenteossa. Naisten katsotaan myös pyrkivän edistämään yhteistyötä ja kuuntelemista hallitustyössä. He korostavat tarvetta avoimeen viestintään, tiimityöhön ja eri näkökulmien huomioon ottamiseen päätöksenteossa. He ovat valmiita osallistumaan haastavienkin ongelmien ratkaisuun, ja heiltä löytyy kykyä itsenäiseen ajatteluun. Näiden seikkojen katsotaan

parantavan hallituksen sisäistä ja ulkoista viestintää (Adams & Ferreira, 2009; Hillman ja muut, 2007).

Aikaisemmat tutkimukset osoittavat naisten olevan myös yleensä kattavampia tiedonkäsittelijöitä (Meyers-Levy, 1989). Meyers-Levy (1989) keskittyi tutkimuksessaan erityisesti siihen, miten naiset ja miehet käsittelevät tietoa eri tavoin, ja miten tämä vaikuttaa heidän päätöksentekoonsa johtotehtävissä. Yksi keskeinen havainto Meyers-Levyn (1989) tutkimuksessa oli, että naisjohtajat saattoivat käyttää enemmän holistista eli kokonaisvaltaista tiedonkäsittelytapaa verrattuna miehiin. Holistinen tiedonkäsittelytapa tarkoittaa sitä, että henkilö hahmottaa asiat kokonaisuuksina ja kiinnittää huomiota yksityiskohtien sijaan laajempiin kuvioihin ja suhteisiin. Tämä tutkimus osoitti, että sukupuolella voi olla vaikutusta siihen, miten ihmiset käsittelevät tietoa ja tekevät päätöksiä. Naisjohtajien holistinen tiedonkäsittelytapa voi esimerkiksi auttaa heitä hahmottamaan organisaation laajempia tavoitteita ja näkemään suuremman kuvan, kun taas miesten analyyttinen lähestymistapa voi auttaa heitä hahmottamaan yksityiskohtia ja ongelmien ratkaisemista.

Naisilla on alhaisempi halu ottaa riskejä liiketoiminnan päätöksenteossa (Brooks & Zank, 2005). Brooks ja Zank (2005) ehdottivat, että yhteiskunnalliset odotukset ja stereotypiat saattavat vaikuttaa naisten riskinottohalukkuuteen. Heidän mukaansa naisten saattaa olla vaikeampi ottaa riskejä, koska heidän odotetaan olevan varovaisempia ja välttelevämpiä. Tutkijat ehdottivat myös, että koulutuksella ja kokemuksella voi olla vaikutusta riskinottohalukkuuteen. Heidän mukaansa naisilla voi olla vähemmän kokemusta riskipitoisista tilanteista tai vähemmän koulutusta liiketoiminnan alalla, mikä voi vaikuttaa heidän haluunsa ottaa riskejä. Naisilla saattaa olla myös suurempi tarve taloudelliseen turvallisuuteen ja vakauteen, mikä voi vaikuttaa heidän haluttomuuteensa ottaa riskejä. Taloudellisen turvallisuuden tavoittelu voi olla tärkeämpää naisille kuin miehille, ja tämä voi heijastua heidän riskinottohalukkuuteensa.

Naisten katsotaan haluavan olevan perillä kaikista päätöksentekoon vaikuttavista asioista, jotta he voivat seisoa päätöksensä takana. Naisten katsotaan myös noudattavan päätöksenteossaan erityisen tarkkaan kirjanpidon lakeja ja asetuksia sekä verottajan määräyksiä (Pierce & Sweeney, 2010) ja heidän uskotaan puuttuvan aktiivisesti jo pelkkään mahdollisuuteen väärinkäytöksestä. Yksi tärkeä havainto Piercen ja Sweeneyn (2010) tutkimuksessa oli, että naiset saattavat kokea suurempaa huolta mahdollisista väärinkäytöksistä ja eettisistä riskeistä liiketoiminnassa verrattuna miehiin. Näiden tulosten perusteella on päädytty siihen, että tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuolella voi olla vaikutusta yrityksen taloudellisten raporttien uskottavuuteen (Ittonen ja muut, 2013; Pucheta-Martínez ja muut, 2016; Srinidhi ja muut, 2011). Näiden tutkimusten tulokset osoittivat, että yrityksissä, joissa tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana oli nainen, taloudelliset raportit olivat yleisesti ottaen luotettavampia ja uskottavampia verrattuna yrityksiin, joissa puheenjohtajana oli mies. Naispuolisten tarkastusvaliokunnan puheenjohtajien johtamistyyli ja lähestymistapa hallintoon katsottiin poikkeavan miehisten puheenjohtajien vastaavista. Naispuolisilla puheenjohtajilla havaittiin olevan tiettyjä johtamisperinteitä, jotka edistävät avoimuutta, vastuullisuutta ja eettisyyttä, minkä voi katsoa heijastuvan myös taloudellisen raportoinnin laatuun. Tutkimus saattaa myös heijastaa sukupuolten välisiä eroja päätöksenteossa ja riskinottokäyttäytymisessä. Naispuoliset tarkastusvaliokunnan puheenjohtajat saattavat olla tarkempia ja huolellisempia taloudellisen raportoinnin valvonnassa ja vaatia korkeampia standardeja raportoinnin laadulle. Lisäksi organisaation kulttuurilla ja sosiaalisilla odotuksilla sukupuolen suhteen voi olla vaikutusta siihen, miten naiset ja miehet toimivat johtotehtävissä. Jos organisaatio arvostaa avoimuutta, vastuullisuutta ja eettisyyttä, naispuolisten tarkastusvaliokunnan puheenjohtajien valvonta voi olla tehokkaampaa taloudellisen raportoinnin laadun kannalta.

Lai ja muut (2017), jotka jo aikaisemmin mainitussa tutkimuksessaan päätyivät siihen, että naispuolisten tarkastusvaliokunnan jäsenten katsottiin vaativan parempaa laatua tilintarkastuksessa, heidän mukaansa näiden tulosten perusteella voidaan lisäksi sanoa,

että naisjohtajien läsnäolo tarkastusvaliokunnassa johtaa laadukkaampiin taloudellisiin raportteihin sekä myös korkeampaan tilintarkastuksen laatuun. Esimerkiksi yritysten, joissa on naispuheenjohtajia tarkastusvaliokunnissa, havaitaan maksavan korkeampia tilintarkastuspalkkioita. Aldamen ja muut (2018) ovat päätyneet omissa tutkimuksissaan samanlaisiin havaintoihin. Heidän mukaansa naisjäsenten läsnäolon tarkastusvaliokunnassa katsottiin parantavan tilintarkastuksen laatua, siksi että heidän odotetaan vaativan enemmän työtä ja tarkkuutta tilintarkastajilta. Naiset saattavat keskimäärin olla vahvempia kommunikoimaan ja rakentamaan vuorovaikutussuhteita tiimissä. He voivat olla tarkempia huomaamaan ja arvioimaan riskejä sekä varmistamaan, että asianmukaiset toimenpiteet on otettu käyttöön riskien lieventämiseksi. Tämä voi edistää avoimuutta ja yhteistyötä tarkastusvaliokunnan jäsenten välillä sekä parantaa tiedonvaihtoa ja päätöksentekoa. Näiden tutkimusten mukaan naiset valitsevat todennäköisemmin myös alan erikoistarkastajia suorittamaan tilintarkastusta.

Myös Nekhilin ja muut (2020) käsittelevät tutkimuksessaan pörssiyhtiöiden tarkastusvaliokunnan sukupuolijakauman vaikutusta tilintarkastuspalkkion suuruuteen. Heidän tutkimuksensa tulos on kuitenkin päinvastainen kuin yllä mainituissa tutkimuksissa. Heidän tutkimuksensa tulokset osoittavat, että naisjohtajien ja naispuolisten tarkastusvaliokunnan jäsenten läsnäolo tehostaa sisäistä valvontaa, mikä heijastuu tilintarkastajan arvioon riskistä ja ilmenee matalampana tilintarkastuspalkkiona. Nekhilin ja muiden (2020) tutkimus tehtiin ranskalaisella aineistolla, ja tästä voidaan päätellä, että näiden tutkimustulosten poikkeavuutta voidaan selittää eri maiden hallinnon ja lainsäädännön eroavaisuuksilla.

Ottaen huomioon tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan kriittisen roolin ja aiempien tutkimusten konsensushavainnot, joiden mukaan naispuoliset tarkastusvaliokunnan jäsenet lisäävät hallituksen ja tarkastusvaliokunnan valvontaa, Azizkhani ja muut (2023) päätyivät siihen tulokseen, että naisen läsnäolo tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana tehostaa valiokunnan valvontatehtävää. Tämä taas johtaa edelleen siihen, että tarvitaan enemmän tarkastustyötä ja laadukkaampien tilintarkastajien nimittämistä, mikä

puolestaan johtaa tarkastuksen laadun parantumiseen. Täten tämän tutkimuksen ensimmäiset tarkastusvaliokunnan naispuolisiin puheenjohtajiin liittyvät hypoteesit muotoutuivat esikuva-artikkelin hypoteeseja mukailten seuraavasti:

H1 Naispuoliset tarkastusvaliokunnan puheenjohtajat ovat yhteydessä korkeampaan tilintarkastuksen laatuun.

H2 Naispuoliset tarkastusvaliokunnan puheenjohtajat ovat yhteydessä korkeampiin tilintarkastuspalkkioihin.

4.2 Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan kokemus

Toisena tarkastelun kohteena tutkimuksessa on tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksen vaikutus tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioihin. Aganttiteorian mukaan hallituksen vastuulla on valvoa johtoa, jolla voi olla kannustimia kasvattaa omaa varallisuuttaan osakkeenomistajien etujen kustannuksella (Fama & Jensen, 1983). Tällaisten mahdollisten kustannusten tunnistamiseksi hallituksen on valvottava taloudellisen raportoinnin laatua mm. tarkastusvaliokuntien kautta (Archambeault ja muut, 2008). Useissa tutkimuksissa on päädytty toteamaan, että kirjanpitoasiantuntijoiden läsnäolo hallituksessa vahvistaa tarkastusvaliokunnan valvontaroolia (Dhaliwal ja muut, 2010; Farber ja muut, 2018). Asiantuntijat pystyvät arvioimaan tilintarkastuksen ja kirjanpidon laadun, tunnistamaan riskejä ja tarjoamaan arvokasta tietoa tilintarkastajille. He kykenevät arvioimaan yrityksen taloudellisen raportoinnin tehokkuutta ja tarkkuutta sekä tunnistamaan mahdollisia riskejä ja parannusmahdollisuuksia. Kirjanpitoasiantuntijoiden läsnäolo hallituksessa edistää riippumattomuutta ja objektiivisuutta tarkastusvaliokunnan päätöksenteossa. Heillä on todennäköisesti vähemmän sidonnaisuuksia yrityksen johtoon tai muuhun hallitukseen, mikä auttaa varmistamaan, että päätökset tehdään yrityksen etujen mukaisesti. Kirjanpitoasiantuntijoiden läsnäolo hallituksessa voi lisätä

myös sidosryhmien luottamusta yrityksen tilintarkastusprosessiin ja taloudelliseen raportointiin. Sidosryhmät, kuten sijoittajat ja osakkeenomistajat, voivat olla luottavaisempia yrityksen taloudelliseen raportointiin, kun he tietävät, että hallituksessa on kirjanpitoalan ammattilaisia valvomassa tarkastusvaliokunnan työtä.

Parhaiden käytäntöjen mukaan tarkastusvaliokunnan jäsenet ovat vastuussa tehtävistä, jotka edellyttävät korkeatasoista kirjanpidon ymmärrystä (DeFond ja muut, 2005). DeFond ja muut (2005) toteavat, että tarkastusvaliokunnan jäsenten on kyettävä valvomaan tilintarkastusprosessia tehokkaasti. Tämä sisältää tilintarkastajan valinnan, tarkastusten valvonnan ja tarkastusraporttien arvioinnin. Korkeatasoinen kirjanpidon ymmärrys on siis välttämätöntä, jotta jäsenet voivat arvioida tilintarkastusprosessin tehokkuutta ja riittävyyttä. Tarkastusvaliokunnan jäsenten tehtäviin kuuluu myös yrityksen taloudellisen raportoinnin laadun arviointi. Heidän on kyettävä ymmärtämään kirjanpidon periaatteita ja käytäntöjä, jotta he voivat arvioida yrityksen raportointiprosessia ja varmistaa, että se on asianmukaista ja luotettavaa. Tarkastusvaliokunnan jäsenet osallistuvat myös riskien arviointiin, mukaan lukien taloudelliset riskit ja kirjanpitoriskit. Korkeatasoinen kirjanpidon ymmärrys on välttämätöntä, jotta jäsenet voivat tunnistaa ja arvioida näitä riskejä asianmukaisesti ja kehittää tarvittavia valvontatoimenpiteitä niiden hallitsemiseksi. Tarkastusvaliokunnan jäsenten on tarkasteltava yrityksen sisäisen valvonnan ja valvontajärjestelmien tehokkuutta. Tämä sisältää arvioinnin siitä, kuinka hyvin kirjanpitoa koskevat valvontatoimenpiteet toimivat ja kuinka ne voivat parantaa yrityksen taloudellisen raportoinnin luotettavuutta ja eheyttä.

Kirjanpitostandardien ja niiden sovellusten, sekä tilintarkastusprosessin tuntemus auttaa tarkastusvaliokunnan jäseniä havaitsemaan ja osoittamaan ongelmat, ja esittämään perusteellisia kysymyksiä johdolle ja tilintarkastajalle havainnoista (Lipman, 2004; Scarpati, 2003). Nämä väitteet viittaavat siihen, että laskentatoimen asiantuntemus saattaa olla tarkastusvaliokunnan jäsenille tärkeämpää kuin mikään muu taito ja että tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja, jolla on tätä asiantuntemusta, tekisi valiokunnasta

tehokkaamman ja toimivamman, mistä seurauksena on koko valiokunnan parempi ymmärrys tarkastusprosessista.

Aikaisempi tutkimus tarkastelee laskentatoimen osaamisen vaikutusta tarkastusvaliokuntaan monista eri näkökulmista. Zalata ja muut (2018) toteavat, että tarkastusvaliokunnan jäsenet, joilla on kirjanpidon asiantuntemusta, voivat merkittävästi auttaa hallitsemaan yrityksen tuloshallintaa. Useissa tutkimuksissa on myös havaittu, että taloudellinen asiantuntemus, johtaa parempaan ymmärrykseen tilintarkastusprosessista, tilintarkastusriskeistä ja tilintarkastusmenettelystä. Tämä taas johtaa siihen, että ulkopuolisilta tilintarkastajilta vaaditaan parempaa varmuutta, mikä liittyy korkeampien tilintarkastuspalkkioiden maksamiseen (Abbott ja muut, 2003; Bhuiyan ja muut, 2020; Ghafran & O'Sullivan, 2017; Hoitash & Hoitash, 2009; Kim ja muut, 2017; Lai ja muut, 2017). Todisteet osoittavat myös, että tarkastusvaliokuntien laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemus liittyy merkittävästi korkealaatuisten ulkopuolisten tilintarkastajien, kuten Big 4 -tilintarkastajan tai alan asiantuntija tilintarkastajan palkkaamiseen (Kim ja muut, 2017).

Aikaisemmissa tutkimuksissa on tarkasteltu laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemusta tarkastusvaliokuntatasolla ottaen kuitenkin huomioon valiokunnan puheenjohtajan tärkeän roolin valiokunnan työssä. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemuksen vaikutus tilintarkastuspalkkioihin ja taloudellisen raportoinnin laatuun on edelleen empiirinen kysymys (Azizkhani ja muut, 2023). Azizkhani ja muut (2023) päätyivät tutkimuksessaan väittämään, että mikäli laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemus tarkastusvaliokuntatasolla lisää hallituksen valvontaa, ja kun lisäksi otetaan huomioon tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan rooli tarkastusvaliokunnan ohjaajana, laskentatoimen asiantuntijan läsnäolo tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana johtaa vaatimukseen tarkemmasta tilintarkastusprosessista, mikä taas puolestaan johtaa parempaan taloudellisen raportoinnin laatuun. Näihin väitteisiin perustuen tässä tutkimuksessa on tarkoitus tutkia esikuva-artikkelin hypoteesien mukaisesti seuraavia

tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemukseen liittyviä hypoteeseja:

H3 Tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemus on yhteydessä korkeampaan tilintarkastuksen laatuun.

H4 Tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemus on yhteydessä korkeampiin tilintarkastuspalkkioihin.

5. Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tässä luvussa käsitellään tutkielmassa käytettyä tutkimusaineistoa ja -menetelmiä. Tutkimusaineiston rajausten määrittelyn ja aineiston keruumenetelmien kuvailun jälkeen perehdytään harkinnanvaraisiin jaksotuksiin, joita tässä tutkimuksessa on käytetty tilintarkastuksen laadun mittarina. Harkinnanvaraiset erät ovat yleisesti käytetty tilintarkastuksen laadun mittari monissa alan tutkimuksissa (esim. Becker ja muut, 1998; Ittonen ja muut, 2013). Malleista, joita harkinnanvaraisten jaksotusten määrän arviointiin voidaan käyttää, perehdytään lähemmin DeFondin ja Parkin (2001) kehittämään malliin, jota tässä tutkimuksessa on käytetty. Tämän jälkeen perehdytään tarkemmin tilintarkastuspalkkioihin. Luvun lopulla esitellään tutkielman regressiomallit ja käytetyt muuttujat, mitkä pohjautuvat soveltuvin osin Azizkhanin ja muiden (2023) tutkimukseen, joka toimii tämän tutkielman esikuva-artikkelina.

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen kohteena ovat suomalaiset pörssiyritykset, joiden kotipaikka on Suomessa ja joilla käydään kauppa Helsingin pörssissä (Nasdaq OMX Helsinki). Tutkimus on rajattu koskemaan pörssiyrityksiä, sillä niiden velvollisuus julkistaa tilinpäätöksensä mahdollistaa tutkimuksessa käytettävien tietojen, kuten tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuolen selvittämisen tilinpäätösaineiston perusteella. Tutkimusaineistosta on jätetty pois rahoitus- ja vakuutusalan toimivat yritykset, jotta tutkimustulokset eivät vääristyisi niiden erilaisten tilinpäätöskäytäntöjen ja taserakenteiden vaikutuksesta. Tämän vuoksi rahoitus- ja vakuutusalan yritysten tiedot ovat myös puutteellisia Orbis-tietokannassa. Lisäksi yritykset, jotka eivät ole muodostaneet hallituksessaan tarkastusvaliokuntaa eivät aineistoon luonnollisesti kuulu. Koska tarkastusvaliokunnan perustaminen ei ole pakollista Suomessa, varsinkin pienemmät yritykset ovat katsoneet hallitustensa olevan kykeneviä hoitamaan myös tarkastusvaliokunnalle kuuluvat tehtävät

ja näin ollen jättäneet perustamatta tarkastusvaliokunnan. Lisäksi aineistosta jouduttiin jättämään pois joitakin yrityksiä puutteellisten tai epätarkkojen tietojen vuoksi. Aineisto on kerätty vuosilta 2019–2024 ja mukana on vain yritykset, jotka olivat listautuneet pörssiin ennen vuotta 2019, jotta verrattavat tilintarkastuspalkkiot eivät sisältäisi listautumisesta mahdollisesti aiheutuneita ylimääräisiä kustannuksia ja eivät täten vaikuttaisi tilintarkastuspalkkioiden suuruuteen. Vuosi 2019 on mukana siksi, että joidenkin analyysissä tarvittavien suureiden laskennassa on tarvittu tietoa muutoksesta edellisestä vuoteen nähden. Aineistosta rajattiin myös pois yritykset, jotka ovat poistuneet Helsingin pörssin listalta valittuna ajanjaksona yrityskaupan tai jonkin muun syyn vuoksi. Tällä tavoin menetellen tutkimuksessa on siten mukana kaiken kaikkiaan yrityksiä yhteensä 67 kappaletta.

Tutkimuksen aineistoon on tilinpäätösraporteista tai erillisistä hallinto- ja ohjausjärjestelmien selvityksistä kerätty käsin tiedot tarkastusvaliokunnan puheenjohtajien sukupuolesta ja laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksesta. Myös tiedot maksetuista tilintarkastuspalkkiosta on kerätty tilinpäätöksistä käsin. Näitä tietoja ei ollut haettavissa tietokannoista, vaan tietojen keräämisprosessi oli täysin manuaalinen. Muut tutkimuksessa tarvittavat tiedot haettiin Orbis-tietokannasta ja osa tutkielman muuttujista on tunnuslukuja, jotka laskettiin tietokannasta saatujen tietojen perusteella. Aineistolle tehtiin logaritmuunnoksia esikuva-artikkelin tavoin, jotta jakaumat saatiin normaalimmiksi.

5.2 Selitettävät muuttujat

Tutkimuksen ensimmäinen selitettävä muuttuja on tilintarkastuspalkkio. Tilintarkastuspalkkio on absoluuttinen euromäärä, joka on kerrottava tilinpäätöksen liitetiedoissa, mikäli kyseessä ei ole mikro- tai pienyritys. Tilintarkastukseen liittyvät palkkiot tulee lisäksi olla eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin, eli kulusta on eriteltävä tilintarkastus, toimeksiannot, veroneuvonta ja muut palvelut (Kirjanpitoasetus

1339/1997 2:7a§). Tiedot maksetuista tilintarkastuspalkkioista on haettu käsin yritysten tilinpäätöksistä. Näin saaduista arvoista on johdettu luonnolliset logaritmit, jotta muuttujan jakautuneisuutta pystytään tasaamaan regressiomalliin paremmin soveltuvaksi. Tilintarkastuksesta maksetun palkkion suuruuteen vaikuttaa moni tekijä, mutta pääasiassa ne määräytyvät kuitenkin asiakasyrityksissä yhteisten tekijöiden perusteella, joita ovat mm. asiakkaan koko, asiakkaan monimutkaisuus ja asiakaskohtaiset riskit (Choi ja muut 2010, Simunic 1980).

Toisena selitettävänä muuttujana on tilintarkastuksen laatu, jonka mittarina tässä tutkimuksessa käytetään harkinnanvaraisia eriä esikuva-artikkelin (Azizkhani ja muut, 2023) mukaisesti. Harkinnanvaraisia jaksotuksia on yleisesti hyödynnetty mittarina tuloksenjärjestelyä ja tilintarkastuksen laatua käsittelevissä tutkimuksissa. Harkinnanvaraiset erät ovat tilapäisiä kirjanpidollisia oikaisuja, joiden avulla yritysjohto voi pyrkiä tasapainottamaan kirjanpidon tuloksen ja siihen vaikuttavien kassavirtojen ajoituseroja (Dechow & Dichev, 2002; Ittonen ja muut, 2013). Aikaisemmissa tutkimuksissa on yleisesti käytetty harkinnanvaraisten kertymien absoluuttista arvoa, joka perustuu Jonesin malliin ja sisältää koko pääoman tuottoasteen (ROA). Jonesin mallin oletuksena on, että yritysten normaalit jaksotukset määräytyvät samalla tavalla vastaavanlaisissa yrityksissä, mikä mahdollistaa tulosten laajentamisen koko toimialan tasolle. Mallin mukaan normaalit jaksotukset kasvavat samassa suhteessa myynnin kanssa. Malli sisältää myös aineellisen käyttöomaisuuden, kuten koneet ja kaluston, jolloin poistojen vaikutus jaksotuksiin otetaan huomioon. Mallin mukaan siis harkinnanvaraiset erät pystytään arvioimaan, kun kokonaisjaksotuksista poistetaan myynnin muutos ja käyttöomaisuuden poistot. Mitä suuremmat harkinnanvaraiset erät ovat, sitä suuremmalla todennäköisyydellä tilintarkastuksen laatu on heikompaa.

5.3 Selittävät muuttajat

Tutkimuksen ensimmäinen selittävä muuttuja on tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuoli. Tiedot tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien sukupuolesta on kerätty käsin yritysten tilinpäätöksistä ja hallinto- ja ohjausselvityksistä. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuoli on määritelty pääsääntöisesti nimen perusteella, mutta joissakin tapauksissa määritelmä on tehty kuvan perusteella. Sukupuolimuuttuja sai arvon yksi (1), kun tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja oli nainen ja muissa tapauksissa muuttujalle annettiin arvo nolla (0).

Toisena selittävänä muuttujana on tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan laskentatoimen ja rahoituksen työkokemus. Laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksen mittarina käytetään kokemusta talousjohtajan, CFO:n, talouspäällikön, controllerin, tilintarkastajan tai muun vastaavan laskentatoimen tai rahoituksen tehtävän hoitamisesta. Nämäkin tiedot on kerätty käsin yritysten hallitusten jäsenten ansioluetteloista, jotka pääsääntöisesti ovat nähtävissä yritysten tilinpäätöksissä tai erillisissä selvityksissä hallinto- ja ohjausjärjestelmistä. Joissakin tapauksissa tietolähteenä on ollut myös ammatilliseen verkostoitumiseen tarkoitettu yhteisöpalvelu LinkedIn. Kokemusmuuttuja sai arvon yksi (1), kun tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalla oli työhistoriassa mukana määrittelyyn sopivaa ammatillista kokemusta. Mikäli kokemusta ei havaittu olevan, muuttujalle annettiin arvo nolla (0).

5.4 Kontrollimuuttajat

Tutkimuksessa tulee selitettävien ja selittävien muuttujien lisäksi huomioida myös sellaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat olennaisesti selittäviin muuttujiin. Nämä ovat regressioanalyysin kontrollimuuttujia. Koska regressioanalyysissä tutkitaan selittäviä muuttujia, on kontrollimuuttujiksi hyvä valita vain sellaisia tekijöitä, jotka vahvistavat

teorian kannalta keskeisten tekijöiden painokertoimia (Metsämuuronen, 2005, s. 659). Tämän tutkimuksen kontrollimuuttujat on valittu esikuva-artikkeliin (Azizkhani ja muut, 2023) tutkimuksen perusteella. Tämän tutkimuksen kontrollimuuttujia, kuten yrityksen koko ja pääoma sekä yrityskohtaiset riskit, velkaantuneisuus ja ROA. Näiden avulla mallissa on pyritty arvioimaan yritysten taloudellista tilannetta. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että yritykset, joilla on havaittavissa mahdollisia taloudellisia ongelmia, ovat taipuvaisia käyttämään harkinnanvaraisia eriä tuloksen parantamiseksi (Ittonen ja muut, 2013). Yritysten todennäköisyys aggressiiviseen tuloksenmanipulointiin kasvaa, jos yrityksen taloudellinen tilanne on heikko ja velan määrä huomattava (Becker, 1998; Francis ja muut, 2009).

5.5 Tutkimusmenetelmät ja malli

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuolen ja taloudellisen asiantuntemuksen välistä yhteyttä tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioihin on tässä tutkimuksessa analysoitu käyttäen usean selittävän muuttujan lineaarista regressioanalyysiä, jonka avulla on testattu tutkielman teoriaosassa johdettuja hypoteeseja. Regressioanalyysiä käytetään yleisesti vastaavan tyyppisissä tilintarkastuksen laatua ja tilintarkastuspalkkioita koskevissa tutkimuksissa analysointimenetelmänä.

Yleinen regressioanalyysin kaava on:

$$Y = \alpha_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n + \varepsilon \quad (1)$$

Kaavassa Y tarkoittaa selitettävän muuttujan arvoa, α on vakiotermi, X on selittävän muuttujan arvo, β on regressiokerroin ja ε on jäännöstermi eli residuaali.

Regression on täytettävä perusoletukset, jotta sen mukaan saaduista tuloksista voi tehdä päätelmiä. Näitä perusoletuksia ovat lineaarisuus ja korreloimattomuus. Lisäksi residuaalien tulee olla normaalisti jakautuneita ja homoskedastisia (Metsämuuronen, 2008, s. 88–89).

Tässä tutkimuksessa on muodostettu seuraavat regressiomallit tilintarkastuspalkkiosta ja tilintarkastuksen laadusta tutkielman hypoteeseihin perustuen ja sisällyttäen niihin aiempien tutkimusten kontrollimuuttujia:

$$\text{LnAF}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{FEMALE} + \beta_2 \text{EXPERT} + \beta_3 \text{LNTA} + \beta_4 \text{LNEQUITY} + \beta_5 \text{LEV} + \beta_6 \text{ROA} + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

$$\text{AWCAA}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{FEMALE} + \beta_2 \text{EXPERT} + \beta_3 \text{LNTA} + \beta_4 \text{LNEQUITY} + \beta_5 \text{LEV} + \beta_6 \text{ROA} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

missä

LnAF = luonnollinen logaritmi tilintarkastuspalkkiosta

AWCAA = harkinnanvaraisten jaksotusten itseisarvo, joka laskettu kaavalla 4 DeFond & Park (2001) mallin mukaisesti.

FEMALE = muuttuja saa arvon 1, kun puheenjohtajana on nainen ja muussa tapauksessa arvon 0

EXPERT = muuttuja saa arvon 1, kun puheenjohtajalla on ammatillista kokemusta ja muussa tapauksessa arvon 0

LnTA = luonnollinen logaritmi taseen loppusummasta

LnEQUITY = luonnollinen logaritmi pääomasta

LEV = velkaantuneisuus, kaikki velat suhteessa taseen loppusummaan

ROA = kokonaispääoman tuotto

Ensimmäisen regressiomallin selitettävä muuttuja on tilintarkastuspalkkio, joka kaavassa on $\ln AF$, luonnollinen logaritmi tilintarkastuspalkkiosta. Toisen regressiomallin selitettävä muuttuja on tilintarkastuksen laatu, jota kaavassa kuvaa $AWCCA$, harkinnanvaraisten erien itseisarvo. $FEMALE$ ja $EXPERT$ muuttujat malleissa ovat selittäviä muuttujia, jotka kuvaavat tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuolta ja laskentatoimen ja rahoituksen kokemusta. Muut malleissa olevat muuttujat ovat kontrollimuuttujia. $\ln TA$, $\ln EQUITY$, LEV ja ROA muuttujilla pyritään tässä tutkimuksessa arvioimaan yritysten taloudellista tilannetta. Taloudellisen tilanteen ollessa heikko, on yritysjohdolla houkutus muokata tilinpäätöstään harkinnanvaraisten erien avulla ja antaa näin tilinpäätöksessään todellisuutta parempi kuva.

Tämän tutkimuksen harkinnanvaraiset erät on laskettu DeFondin ja Parkin (2001) mallin mukaan. Malli toimii muita malleja paremmin tarkasteltaessa yksittäisen tilikauden harkinnanvaraisia eriä. Tässä mallissa ei huomioida myöskään toimialaa, mikä soveltuu tämän tutkimuksen aineistoon, jossa yrityshavaintojen määrä ei ole kovin suuri. Mallissa oletetaan, että myynnin ja käyttöpääoman suhde on samalla tasolla vuodesta toiseen. Koska harkinnanvaraiset erät mallissa perustuvat yrityksen vuosittaiseen myynnin ja käyttöpääoman eroon, ne voidaan arvioida erikseen jokaiselle yritykselle ja tilikaudelle. Malli määrittelee harkinnanvaraiset tai poikkeavat käyttöpääoman erät vertaamalla toteutunutta käyttöpääomaa siihen määrään, joka olisi tarpeen nykyisen myyntitason ylläpitämiseksi. Malli olettaa, että nämä poikkeavat käyttöpääoman erät eivät ole pysyviä, vaan tasoittuvat ajan myötä suhteessa tuleviin tuottoihin (Defond & Park, 2001, Fransis ja muut, 2009). DeFondin ja Parkin kaava on seuraava:

$$AWCAA_{it} = WC_{it} - [(WC_{it-1} / REV_{it-1}) * REV_{it}] * (1 / TA_{it-1}) \quad (4)$$

missä

$AWCAA_{it}$ = harkinnanvaraiset jaksotukset ajanjaksona t

WC_{it} = käyttöpääoma vuonna t

WC_{it-1} = käyttöpääoma vuonna t-1

REV_{it} = myynti vuonna t

REV_{it-1} = myynti vuonna t-1

TA_{it-1} = taseen loppusumma vuonna t-1

Kaavan mukaan saadut tulokset on suhteutettu edellisen vuoden taseen arvolla, jotta vertailukelpoisuus paranisi.

Kaavassa oleva käyttöpääoma kuvaa sitä, kuinka tehokkaasti yritys käyttää pääomaansa päivittäisessä toiminnassaan. Se ilmaisee, kuinka paljon varoja on sidottu liiketoiminnan pyörittämiseen. Käyttöpääoman kaava tässä tutkimuksessa on seuraava:

$$WC = \text{vaihto-omaisuus} - \text{lyhytaikaiset velat} \quad (5)$$

Vaihto-omaisuus sisältää rahat, myyntisaamiset ja varastot. Lyhytaikaiset velat sisältävät ostovelat, verot, palkat ja korot. Käyttöpääoman laskentatapoja on useita, mutta kyseistä kaavaa käytettiin tässä tutkimuksessa käyttöpääoman laskemiseen siksi, että tarvittavat tiedot laskentaan saatiin suoraan Orbis-tietokannasta. DeFondin ja Parkin (2001) määritelmä käyttöpääomalle on hiukan eri. Heidän mallissaan vaihtuvista vastaavista vähennetään rahat ja pankkisaamiset. Tämä kaava kuitenkin hylättiin, koska aineistoa ei ollut saatavilla suoraan Orbis-tietokannasta, vaan aineistoa olisi jouduttu muokkaamaan ja virheiden mahdollisuus aineistossa olisi kasvanut.

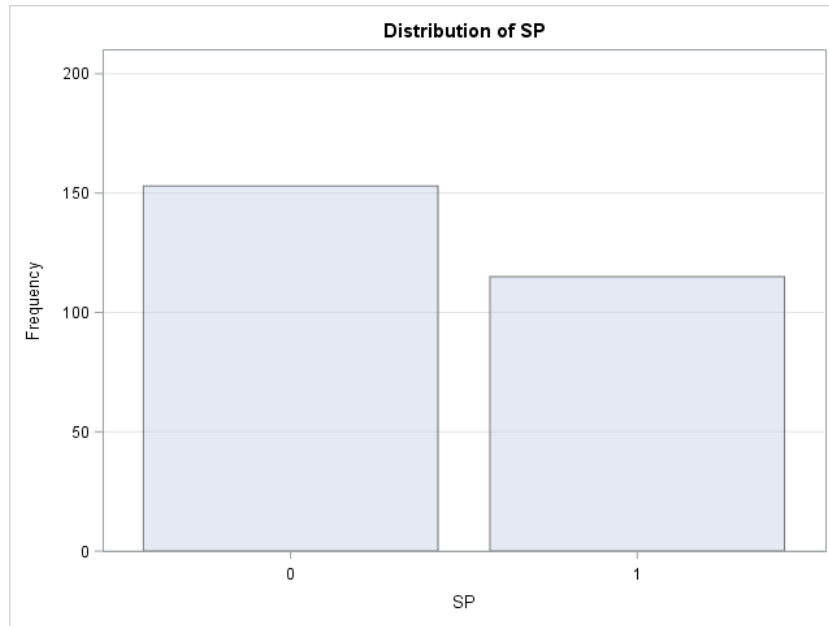
Aineisto on analysoitu SAS Enterprise Guide 7.1 -ohjelman avulla.

6. Tutkimuksen tulokset

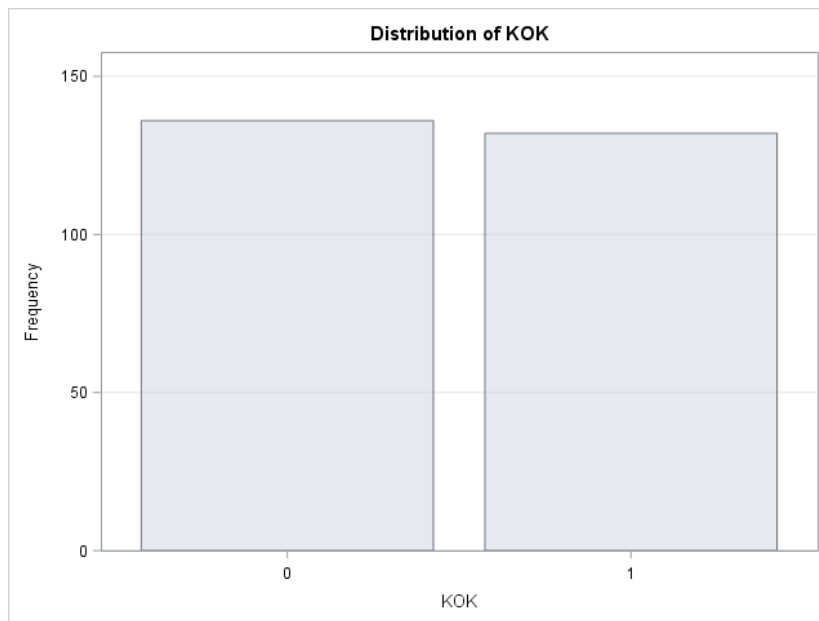
Tässä luvussa kuvaillaan muuttujien jakaumaa aineistossa, läpikäydään muuttujien välisiä korrelaatiota, kerrotaan, millaisia tuloksia regressioanalyysit aikaisemmin esitellystä aineistosta tuottivat ja miten ne suhtautuvat aiempiin tutkimuksiin sekä läpikäydään tutkimuksen tuottamia tunnuslukuja. Luvussa myös arvioidaan, toteutuuko regression perusedellytykset: lineaarisuus, korreloimattomuus, residuaalien normaalijakautuneisuus ja homoskedastisuus.

6.1 Muuttujien jakaumien kuvailua

Monimuuttujamenetelmien soveltaminen edellyttää oletusta, että tutkimusaineisto edustaa normaalisti jakautunutta populaatiota ja että myös yksittäiset muuttujat noudattavat normaalijakaumaa (Metsämuuronen, 2008, s. 20). Tämän tutkimuksen aineiston muokkauksien jälkeen havaintojen määräksi tuli 268 kpl. Selittävien muuttujien jakaumat ovat hyvin tasaiset. Tarkastusvaliokuntien puheenjohtajina on molemmat sukupuolet hyvin tasaisesti edustettuna, tosin naisia (arvo 1) on hiukan vähemmän kuin miehiä. Laskentatoimen ja rahoituksen työkokemusta omaavien ja niiden tarkastusvaliokunnan puheenjohtajien, joilla määriteltyä kokemusta ei ole, lukumäärän suhde on lähes tasan.

Kuvio 1: Puheenjohtajien sukupuolijakauma, 0=nainen, 1=mies

Kuvio 2: Puheenjohtajien kokemusjakauma, 0=kokemusta, 1=ei kokemusta

Verrattaessa tämän tutkimuksen aineiston jakaumia esikuva-artikkelin aineistoon, suomalaisten pörssiyritysten tarkastusvaliokunnissa on huomattavasti enemmän naisia puheenjohtajina kuin Australiassa. Esikuva-artikkelin tutkimuksessa naisten osuus oli vain 5,9 %, kun Suomessa naisten osuus on peräti noin 43 %. Myös laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksessa oli eroa. Australiassa kokemusta oli 25 %:lla kun taas tämän

tutkimuksen aineistossa määriteltyä kokemusta oli lähes joka toisella tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalla.

Taulukko 1: Sukupuoli ja kokemus muuttujien muutos otos ajanjaksolla

Sukupuoli ja kokemus muuttujien muutokset				
Muuttuja	2020	2021	2022	2023
SP nainen	42 %	42 %	42 %	46 %
KOKemus	46 %	48 %	51 %	52 %

Taulukossa 1 on tarkasteltu vielä selittävien muuttujien prosenttiosuuksien muutoksia aineiston ajankohtana. Naisten osuus tarkastusvaliokuntien puheenjohtajina on pysynyt koko ajanjakson hyvin tasaisena, vasta otoksen viimeisenä vuonna näkyy usean prosenttiyksikön nousu. Laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksen omaavien puheenjohtajien osuus taas on tasaisesti noussut koko ajanjakson ajan.

Taulukko 2: Muuttujien tunnusluvut koko otoksesta

Muuttujien tunnusluvut koko otos							
Muuttuja	Keskiarvo	Mediaani	Keskiahajonta	Min.	Maks.	Kvartiilit	
						25	75
LNAF	6,04	5,71	1,31	3,40	10,04	5,05	7,09
AWCAA	71,58	10,39	167,40	0,00	1245,00	2,95	63,11
LNTA	13,47	13,12	1,74	10,34	17,58	12,03	14,99
LNE	12,57	12,28	1,78	8,98	16,88	11,42	14,10
LEV	2,70	2,40	1,48	0,84	14,57	1,78	3,04
ROA	6,01	6,06	9,83	-76,08	49,05	1,82	10,76

n=268

Koko aineiston muuttujien tunnuslukuja, joita on vertailtu taulukossa 2, tarkasteltaessa voidaan havaita, että muuttujien mediaanit ja keskiarvot ovat melko lähellä toisiaan. Poikkeuksen tekee muuttuja AWCAA eli harkinnanvaraisten erien määrä. Myös keskihajonnat ovat melko pieniä kahta poikkeusta lukuun ottamatta. Kun keskihajonta on pieni, tunnuslukujen arvot ovat lähellä keskiarvoa. Harkinnanvaraisissa erissä keskihajonta on erityisen suurta. Harkinnanvaraisten erien määrä vaihtelee suuresti, mutta koska mediaani on huomattavasti keskiarvoa pienempi, voidaan todeta, että suurella osalla yrityksistä harkinnanvaraisten erien määrä ovat pieniä ja vain pienellä osalla yrityksistä on ollut huomattavia harkinnanvaraisia eria. Tätä päätelmää tukee myös harkinnanvaraisten erien jakauman histogrammi liitteessä 1. Siitä on havaittavissa selkeä positiivinen vinouma. Myös muuttujalla ROA keskihajonta on suurta ja muuttujien vaihteluväli on myös suuri. Tähän vaikuttaa varmasti ainakin se, että aineiston yritysten koot ja velkaantuneisuus vaihtelevat suuresti. Logaritmoitujen muuttujien tunnusluvut ovat hyvin tasaiset.

Vertailtaessa koko aineiston muuttujien tunnuslukuja aineistoon, jossa on mukana vain naispuoliset puheenjohtajat (Taulukko 3) tai jossa on mukana vain laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksen omaavia puheenjohtajia (Taulukko 5), voidaan havaita, että kovin suurta poikkeamaa kokoaineiston muuttujien tunnuslukuihin ei ole. Suurimmat erot tulevat esiin harkinnanvaraisissa erissä ja jonkin verran vaihtelua on myös ROA:n kohdalla. Harkinnanvaraisten erien mediaani nousee kaksinkertaiseksi, kun aineistossa on vain rajatun kokemuksen omaavia puheenjohtajia. ROA:n vaihteluväli taas kaventui huomattavasti, kun puheenjohtaja oli nainen tai omai rajattua kokemusta, verrattaessa koko aineistoon. Lisäksi voidaan huomata velkaantuneisuuden olevan huomattavasti pienempää yrityksissä, joissa tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana on nainen. Muuttujan arvo on 40 % pienempi, kuin koko aineiston arvo. Velkaantuneisuus on myös huomattavasti korkeammalla tasolla yrityksissä, joissa tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana on mies. Monissa tutkimuksissa on päätelty, naisten olevan varovaisempia velan- ja riskinotossa kuin miehet.

Taulukossa 5, jossa aineistossa on mukana vain yritykset, joissa tarkastusvaliokunnan puheenjohtajilla on ammatillista kokemusta harkinnanvaraiset erät näyttävät olevan suuremmat kuin koko aineiston yrityksillä ja myös yrityksillä, joiden tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana on nainen. Myös yläkvartiilin suuruus viittaa tähän. Voidaanko siis päätellä, että ammatillinen kokemus viittaa näiden puheenjohtajien ammattitaitoon ja kykyyn harkita tilinpäätöstilanteessa harkinnanvaraisten jaksotusten käyttöä.

Jos vertaillaan vain yrityksiä, joissa joko on tai ei ole tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalla ammatillista kokemusta, suurimmat ja huomattavat erot ovat harkinnanvaraisissa erissä ja ROA:ssa. Kun kokemusta ei ole, harkinnanvaraiset erät ovat pienet ja ROA:n vaihteluväli suuri. Kun taas kokemusta on tunnusluvut ovat täysin päinvastaiset.

Taulukko 3: Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtaja on nainen

Muuttujien tunnusluvut sukupuoli = nainen							
Muuttuja	Keskiarvo	Mediaani	Keskihajonta	Min.	Maks.	Kvartiilit	
						25	75
LNAF	6,09	5,71	1,42	3,83	10,04	5,03	7,17
AWCAA	84,75	10,41	216,32	0,00	1245,00	2,34	61,12
LNTA	13,50	12,92	1,83	10,34	17,58	12,20	15,32
LNE	12,57	11,89	1,86	9,17	16,88	11,52	14,42
LEV	2,67	2,52	0,94	1,17	5,83	1,99	3,04
ROA	4,66	5,00	7,48	-21,06	23,10	0,84	9,61

n=115

Taulukko 4: Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtaja on mies

Muuttujien tunnusluvut sukupuoli = mies							
Muuttuja	Keskiarvo	Mediaani	Keskihajonta	Min.	Maks.	Kvartiilit	
						25	75
LNAF	6,04	5,71	1,31	3,40	10,04	5,05	7,09
AWCAA	71,58	10,39	167,40	0,00	1245,00	2,95	63,11
LNTA	13,47	13,12	1,74	10,34	17,58	12,04	14,99
LNE	12,57	12,28	1,78	8,98	16,88	11,42	14,10
LEV	2,70	2,40	1,48	0,84	14,57	1,78	3,04
ROA	6,01	6,06	9,83	-76,08	49,05	1,83	10,73

n=153

Taulukko 5: Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtajalla on kokemusta

Muuttujien tunnusluvut kokemusta on							
Muuttuja	Keskiarvo	Mediaani	Keskiahajonta	Min.	Maks.	Kvartiilit	
						25	75
LNAF	6,38	6,20	1,37	4,03	10,04	5,25	7,44
AWCAA	98,49	22,80	209,64	0,00	1245,00	4,07	117,82
LNTA	14,03	14,17	1,68	10,39	17,58	12,67	15,33
LNE	13,12	13,15	1,65	8,98	16,88	11,69	14,47
LEV	2,73	2,49	1,57	1,25	14,57	1,90	2,93
ROA	5,02	5,00	7,85	-21,06	25,43	1,06	10,20

n=132

Taulukko 6: Muuttujien tunnusluvut otoksesta, kun puheenjohtajalla ei ole kokemusta

Muuttujien tunnusluvut kokemusta ei							
Muuttuja	Keskiarvo	Mediaani	Keskiahajonta	Min.	Maks.	Kvartiilit	
						25	75
LNAF	5,72	5,44	1,16	3,40	8,39	4,99	6,06
AWCAA	45,46	6,41	106,70	0,00	608,50	2,35	23,97
LNTA	12,93	12,46	1,64	10,34	16,92	11,74	14,08
LNE	12,04	11,66	1,74	9,17	16,37	11,00	12,61
LEV	2,67	2,20	1,39	0,84	7,96	1,73	3,15
ROA	6,98	6,76	11,37	-76,08	49,05	2,43	11,42

n=136

Muuttujien normaalijakautuneisuutta tutkittiin Kolmogorov-Smirnov-testillä. Testi hylkää normaalijakautuneisuuden tässä tutkimuksessa kuten hyvin usein tällä testillä käy. Kolmogorov-Smirnov-testi hylkää oletuksen normaalijakaumasta melko herkästi. Tämän tutkimuksen aineistossa yhden muuttujan jakauma oli erityisen positiivisesti vino eli oikealle loiveneva. Jo pelkästään silmämääräisesti muuttujien histogrammeja katsoessa voi todeta, että harkinnanvaraiset erät eivät ole normaalijakautuneita. Metsämuuronen (2008, s. 21) suosittelee tutkimaan muuttujien normalisuutta silmämääräisesti graafisia menetelmiä hyödyntäen. Liitteessä 1 on nähtävissä eri muuttujien histogrammit jakaumista. Liitteessä 2 on nähtävissä, että molempien regressioiden jäännökset ovat normaalijakautuneita.

Logaritmuunnosta käytetään usein aineiston jakauman symmetrisyyden parantamiseen ja normalisuusoletuksen täyttämiseksi (Field, 2018; Tabachnick & Fidell, 2013). Harkinnanvaraisten erien arvot ovat tässä tutkimuksessa kuitenkin absoluuttisia arvoja, joita ei haluttu logaritmoida esikuva-artikkelin tutkimusta mukaillen. Logaritointi olisi kuitenkin tälle muuttujalle mahdollista tehdä, koska kaikki muuttujan arvot ovat positiivisia. Logaritointia tehdään usein myös, jos muuttujien vaihteluväli on kovin suuri ja halutaan kaventaa aineiston muuttujien vaihteluväliä. Harkinnanvaraisille erille testattiin myös 3 %:n windsorointia normaalijakautuneisuuden saavuttamiseksi, mutta sillä ei ollut toivottua vaikutusta (liite 1).

6.2 Korrelaatiot

Korrelaatio kertoo kahden muuttujan välisestä yhteydestä. Se kuvaa kahden muuttujan välistä yhteisvaihtelua eli sitä, miten toisen muuttujan arvot muuttuvat suhteessa toisen arvoihin ja se antaa viitteitä muuttujien mahdollisesta yhteisjakautumisesta (Tähtinen ja muut, 2020, s. 184). Regressioanalyysin oletuksena on, että selittävät muuttujat korreloivat kohtuullisesti selitettävien muuttujien kanssa. Korrelaatiota ei saisi ilmetä

kuitenkaan liikaa. Jos taas korrelaatiota esiintyy liikaa, kyse on multikollineaarisuudesta (Metsämuuronen, 2008, s. 89). Tämän tutkimuksen korrelaatiota tutkittiin Pearsonin korrelaatiomatriisin avulla (Taulukko 7). Selitettävät muuttujat korreloivat jonkin verran selittävien muuttujien kanssa, mikä viittaa siihen, että regressiot voidaan suorittaa ja tulokset on kohtuullisella vaivalla tulkittavissa. Selittävien muuttujien keskinäiset korrelaatiot eivät pääsääntöisesti myöskään ole liian suuria. Poikkeuksen tekee korrelaatio selittävien muuttujien LNTA ja LNE välillä, joiden korrelaatio lähenee arvoa yksi (0,9713). Muuttujat LNTA ja LNE korreloivat myös voimakkaimmin tutkielman selitettävien muuttujien LNAF (0,8677 ja 0,8455) ja AWCAA (0,7072 ja 0,7038) kanssa. Heikoimmat korrelaatiot olivat muuttujan sukupuoli ja pääoman luonnollisen logaritmin (0,0017) ja velkaantuneisuuden (0,0010) kanssa.

Taulukko 7: Selitettävien ja selittävien muuttujien väliset korrelaatiot Pearsonin kaavalla

Muuttujien väliset korrelaatiot						
Muuttuja	SP	KOK	LNTA	LNE	LEV	ROA
LNAF	0,0285	0,25053***	0,86772***	0,84546***	-0,0070	-0,0616
AWCAA	0,0788	0,21742**	0,7072***	0,70378***	-0,0630	0,0397
SP		0,0959	0,0132	0,0017	0,0010	-0,11938*
KOK			0,31425***	0,303***	0,0372	-0,0999
LNTA				0,97129***	0,0491	-0,0186
LNE					-0,13247*	0,0862
LEV						-0,0974

* Tulos on tilastollisesti merkitsevä 5 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä.
 ** Tulos on tilastollisesti merkitsevä 1 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti merkitsevä.
 *** Tulos on tilastollisesti merkitsevä 0.1 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä

Laskenta antaa myös korrelaatioiden merkitsevyytasot. Näin varmistetaan, että korrelaatiokertoimet eivät ole satunnaisia. Tärkeää korrelaatiokertoimien laskennalle ja myös merkitsevyytasojen laskennalle on, että ovat normaalijakautuneita (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s.233 ja 242). Kun halutaan selvittää, onko korrelaatiokerroin tilastollisesti merkitsevä, lähtökohtana on oletus, ettei kahden muuttujan välillä ole yhteyttä – toisin sanoen korrelaatiokertoimen oletetaan olevan nolla. Kun siis korrelaatiokerroin on nolla, ei muuttujilla ole lineaarista riippuvuutta. Pelkkä korrelaatiokerroin ei siis vielä kerro, onko yhteys tilastollisesti merkittävä. Tarvitaan myös testi, jossa saatu korrelaatiokerroin muunnetaan p-arvoksi t-jakaumaa käyttäen (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s.242–243). SAS Enterprise Guide 7.1 -ohjelma ilmoittaa korrelaatiolaskennan tuloksien merkitsevyytasot ”tähtimerkinnällä”, 1–3 tähteä ja kuten taulukosta 7 voidaan havaita, tässä tutkimuksessa löytyi muutamia tilastollisesti erittäin merkittäviä tuloksia.

Selittävien muuttujien välistä mahdollista multikollineaarisuutta voidaan myös mitata. Tämä mittaus tapahtuu VIF-kertoimen (variance inflation factor) avulla. Useimmat tilasto-ohjelmistot muodostavat nämä kertoimet regressiomallien yhteydessä. VIF-kertoimelle ei ole asetettu mitään yksiselitteistä raja-arvoa, milloin multikollineaarisuudesta tulisi ongelmallista. Yksi käytetty sääntö on, että jos VIF-kertoimen arvo on 10 tai suurempi, niin silloin multikollineaarisuus on ongelma. Regressioanalyysin oletuksen mukaan multikollineaarisuutta ei saisi ilmetä. Mikäli sitä ilmenee, regressiomallin selityskyky heikkenee ja analyysin kannalta on vaikea päätellä, miten paljon kukin selittävä muuttuja vaikuttaa selitettävien muuttujien arvojen muutoksiin (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 279). Tässä tutkimuksessa multikollineaarisuutta ei siis havaittu.

6.3 Regressiot

Kun regressiomallien olettamusten täyttymistä oli tutkittu ja todettu, että regressiot voidaan valitulla aineistolla suorittaa, tutkittiin tutkielmassa esitettyjen hypoteesien paikkansapitävyys regressioanalyysin avulla. Tässä tutkimuksessa muodostettiin kaksi regressiomallia. Mallit on johdettu Azizkhanin ja muiden (2023) tekemän tutkimuksen pohjalta kuten myös esitetyt hypoteesit. Erikseen tutkittiin tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuolen vaikutusta tilintarkastuksen laatuun ja hinnoitteluun sekä tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan ammatillisen kokemuksen vaikutusta samoihin selitettäviin muuttujiin. Nämä kaksi regressiomallia on esitelty luvussa 5.5.

Taulukoissa 8 ja 9 esitellään regressioanalyysien tulokset. Taulukoista nähdään, miten selittävät muuttujat selittävät selitettävissä muuttujissa tapahtuvia muutoksia, näissä tapauksissa siis muutoksia tilintarkastuspalkkioissa ja tilintarkastuksen laadussa. Ensimmäisessä sarakkeessa on regressiomallien estimoinnin tulokset, toisessa sarakkeessa on keskivirhe ja kolmannessa sarakkeessa 2-suuntaisen t-testin p-arvo. Keskivirhe toimii indikaattorina virhetermien hajonnasta. Korkea keskivirhe viittaa suureen vaihteluun, mikä alentaa mallin selitysvoimaa.

Taulukko 8: Regressio 1, selitettävänä muuttujana tilintarkastuspalkkio

Regression tulokset: tilintarkastuspalkkiot			
Selittäjä	Estimoitu regressiokerroin	Kertoimen keskivirhe	Regressiokertoimen 2-suuntaisen t-testin p-arvo
Vakiotermi	-2,6787***	0,3345	<0,0001
SP	0,0356	0,0809	0,6605
KOK	-0,0756	0,0845	0,3720
LNTA	0,731***	0,1758	<0,0001
LNE	-0,0728	0,1744	0,6768
LEV	-0,0575	0,0412	0,1644
ROA	-0,0057	0,0050	0,2496
R ² =0,7535; F(6, 261) = 37,02			
* Tulos on tilastollisesti merkitsevä 5 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä.			
** Tulos on tilastollisesti merkitsevä 1 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti merkitsevä.			
*** Tulos on tilastollisesti merkitsevä 0.1 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä			

Estimoidun regressiomallin 1 selitysaste on 0,7535 eli malli selittää 75 % LNAF-muuttujan vaihtelusta. Selitysaste on tilastollisesti merkitsevä. Kumpikaan selittävästä muuttujasta, sukupuoli tai ammatillinen kokemus eivät saa tilastollisesti merkittävää tasoa. Ainoastaan kontrollimuuttujan LNTA eli yrityksen koko saa estimoinnissa tilastollisesti merkittävän tason.

Taulukko 9: Regressio 2, selitettävänä muuttujana tilintarkastuksen laatu

Regression tulokset: tilintarkastuksen laatu			
Selittäjä	Estimoitu regressiokerroin	Kertoimen keskivirhe	Regressiokertoimen 2-suuntaisen t-testin p-arvo
Vakiotermi	-0,7294***	0,6600	<0,0001
SP	0,2284*	0,1596	0,0154
KOK	-0,1786	0,1666	0,2848
LNTA	0,1775	0,3467	0,6068
LNE	0,4510	0,3438	0,1878
LEV	-0,3000	0,0813	0,7123
ROA	-0,3640	0,0979	0,7082
R ² =0,4165; F(6, 261) = 32,76			
* Tulos on tilastollisesti merkitsevä 5 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä.			
** Tulos on tilastollisesti merkitsevä 1 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti merkitsevä.			
*** Tulos on tilastollisesti merkitsevä 0.1 %:n merkitsevyystasolla. Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä			

Toisen regressiomallin selitysaste on huomattavasti pienempi kuin ensimmäisessä regressiossa, mutta edelleen tilastollisesti hyvin merkittävällä tasolla, 41,65 %. Malli siis selittää hyvin tilintarkastuksen laadun vaihtelua. Tässä mallissa mikään muuttuja ei saanut tilastollisesti merkittävää tasoa. Ainoastaan sukupuolimuuttaja sai tilastollisesti melkein merkitsevän tuloksen.

Kuten taulukoista voidaan havaita kummassakaan regressiomallissa ei löydy muuttujia, joilla olisi tilastollisesti merkittävää tasoa. Regressioiden selitysasteet ovat kuitenkin korkeat ja täyttää sille asetetut vaatimukset. Kun tutkitaan regressiomallien tuloksia tämän tutkielman hypoteesien kautta, voidaan todeta, että tulokset eivät tue mitään hypoteeseista.

Hypoteesi H1, naispuoliset tarkastusvaliokunnan puheenjohtajat ovat yhteydessä korkeampaan tilintarkastuksen laatuun saa regressiossa kyllä oletuksen mukaisesti

positiivien arvon, mutta tulos on tilastollisesti vain melkein merkittävä (Taulukko 8). Myös hypoteesi, H2 naispuoliset tarkastusvaliokunnan puheenjohtajat ovat yhteydessä korkeampiin tilintarkastuspalkkioihin sai odotusten mukaan positiivisen arvon, mutta tulos ei ollut lainkaan merkittävä (Taulukko 9). Näin ollen molemmat sukupuolta koskevat hypoteesit hylätään. Nämä tulokset poikkeavat jonkin verran esikuva-artikkelin tuloksista, jonka mukaan oletuksena oli, että naissukupuolella on jonkin verran vaikutusta ainakin tilintarkastuspalkkion suuruuteen.

Hypoteesi H3, tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemus on yhteydessä korkeampaan tilintarkastuksen laatuun saa odotuksesta poiketen regressiossa negatiivisen tuloksen, mutta tulos ei ole tilastollisesti merkittävä. Myös hypoteesi, H4 tarkastusvaliokuntien puheenjohtajien laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntemus on yhteydessä korkeampiin tilintarkastuspalkkioihin saa odotuksista poikkeavan negatiivisen tuloksen, jolla ei ole tilastollista merkitystä. Näin ollen myös hypoteesit H3 ja H4 hylätään.

7. Johtopäätökset

Tämän tutkielman lähtökohtana oli tutkia tarkastusvaliokunnan puheenjohtajan sukupuolen ja laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksen vaikutusta tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioihin suomalaisissa pörssiyhtiöissä. Sekä tilintarkastuksen laatua että tilintarkastuspalkkioita on tutkittu paljon. Näihin vaikuttavia tekijöitä on paljon ja tutkimuksia onkin tehty hyvin laajasti eri mittareilla.

Sukupuolen vaikutusta on myös tutkittu laajasti hyvinkin erilaisissa tutkimuksissa. Sukupuolten väliset erot ja niiden vaikutukset käyttäytymiseen on aina ollut ja varmasti on myös tulevaisuudessa monen tutkimuksen kohteena. Sosiaalitieteet ja psykologia ovat tuottaneet paljon tutkimusta sukupuolten välisistä eroista. Monet tutkimukset viittaavat siihen, että miehet ja naiset eroavat toisistaan muun muassa riskinoton, tiedonkäsittelyn ja kiinnostuksen kohteiden osalta (Brooks & Zank, 2005). Tutkijat eivät kuitenkaan ole yksimielisiä näiden erojen vaikutuksen laajuudesta. Selvää kuitenkin on, että eroja toiminnassa sukupuolten kesken on ja nämä erot heijastuvat myös tapaan tehdä työtä. Laskentatoimen ja rahoituksen kokemuksestakin löytyy tutkimusta monissa eri yhteyksissä. Ammatillisen kokemuksen tutkimusten vertailussa usein ongelmaksi tulee esimerkiksi ammatillisen kokemuksen rajauksen erot eri tutkimuksissa. Kokemuksen määrittely on tutkijan päätettävissä ja usein mm. erimaiden koulutukset ja työelämän käytännöt eivät ole verrattavissa toisiinsa.

Tilintarkastuksen laatua on tutkittu paljon, mutta käsitteenä se on hankala ja laadun mittaaminen vaihtelee paljon tutkimuksittain. Ehkä yleisimmin käytetty tilintarkastuksen laadun mittari harkinnanvaraiset erätkin voidaan määritellä hyvin eri tavoin ja tulokset sen mukaan ovat myös erilaisia. Tilintarkastuksen laatua on toki tutkittu myös muilla tavoin, kuin vain harkinnanvaraisten erien kautta. Yksi lähestymistapa on esimerkiksi haastattelututkimus tilintarkastajille tai yhtiöiden hallituksille. Tilintarkastus on palveluprosessi, josta ainoa konkreettinen tulos on tilintarkastuskertomus. Tilintarkastus voi jättää tilinpäätöksen kannalta oleellisiakin

havaintoja huomioimatta. Harkinnanvaraisia jaksotuksia on laajasti käytetty tilintarkastuksen laadun mittarina, koska pätevä ja riippumaton tilintarkastaja pystyy havaitsemaan epätavanomaiset harkinnanvaraiset erät sekä mahdolliset tuloksen manipulointirytykset ja voi tuoda ne esiin raportoinnissa.

Tilintarkastuksen hinnoittelu on tutkimuskohteena verrattain selkeä. Tilintarkastuksesta maksetut palkkiot ovat hyvin yksiselitteisiä ja yhtiöiden on velvollisuus ilmoittaa maksetut palkkiot eriteltyinä tilinpäätöksen liitetiedoissa. Näiden tietojen kerääminen on kuitenkin täysin manuaalinen ja siten myös hidas prosessi, minkä vuoksi tilintarkastuksen laatu on enemmän tutkittu aihe aineiston helpon saatavuuden vuoksi.

Tarkastusvaliokuntaan ja tarkastusvaliokunnan puheenjohtajiin liittyvät tutkimukset taas ovat hyvin harvinaisia. Tämä johtuu varmasti siitä, että tarkastusvaliokunnat ovat edelleen suuressa osassa maailmaa vapaaehtoisia, joten niiden määrä on vielä suhteellisen pieni, mutta kylläkin kasvussa. Toki useissa maissa kuten USA:ssa tarkastusvaliokunnat ovat jo pakollisia pörssiyrityksillä ja esimerkiksi Australiassa tarkastusvaliokunnan olemassaolo on yrityksen maineen yksi tärkeä tekijä. Suomessa tarkastusvaliokuntien perustaminen on vielä vapaaehtoista, mutta hyvän hallintotavan suosittellemaa ja tämän tutkimuksen havainto oli, että noin puolella listautuneista yhtiöistä tarkastusvaliokunta jo löytyy. Suomessa yritykset kuitenkin panostavat siihen, että hallitus muodostuu pätevistä jäsenistä ja että hallitukselle asetetut tehtävät tulevat siten asianmukaisesti hoidettua. Myös se, että lähes jokaisen pörssiyrityksen tilintarkastuksen hoitaa jokin neljästä suuresta tilintarkastusyhteisöstä katsotaan olevan jonkin asteinen tae hyvän hallintotavan noudattamisesta.

Tämän tutkielman esikuva-artikkeli on verrattain uusi (2023) ja on tehty australialaisella aineistolla. Euroopassa ja pohjoismaissa tutkimusta aiheesta on tehty hyvin vähän, eikä tutkimuksia vielä kovinkaan montaa löydy globaalistikaan. Suomessa aiheen tutkimus on vasta aluillaan ja ensimmäiset tutkimukset on tehty julkisella puolella.

Tutkimuskohteena sukupuolen vaikutus tilintarkastuksen laatuun ja tilintarkastuspalkkioiden suuruuteen on mielenkiintoinen ja jatkotutkimusmahdollisuuksia on useita, vaikka tämän tutkimuksen hypoteesit jouduttiin hylkäämään. Tutkimustulokset kuitenkin viittaavat siihen, että sukupuolella saattaisi olla jonkin asteista vaikutusta tilintarkastuksen laatuun tai tilintarkastuspalkkioihin. Useat aikaisemmat tutkimukset tukevat tätä olettamusta. Tämän tutkimuksen otos oli kuitenkin pieni ja maantieteellisesti rajoittunut vain Suomeen, minkä uskon vaikuttaneen tuloksiin. Myös se, että pörssiyritykset ovat tarkkaan kontrolloituja ja tiukemmin säädeltyjä, vaikutti varmasti siihen, että tämän tutkimuksen tuloksena hypoteesit jouduttiin hylkäämään. Suomalaiset pörssiyritykset hakevat hallitukseensa hallitustyön asiantuntijoita ja usein hallituksissa jäseninä onkin niin kutsuttuja hallitusammattilaisia. Myös tämä varmasti vaikutti siihen, että sukupuolesta tai ammatillisesta kokemuksesta huolimatta hallitusten jäsenet ovat Suomessa hyvin päteviä hoitamaan tehtäväänsä. Tämän tutkimuksen molemmat ammatilliseen kokemukseen liittyvät hypoteesit siis myös jouduttiin hylkäämään.

Suuremman aineiston ja enemmän vaihtelua tuloksiin voisi todennäköisesti saada laajentamalla tutkimusta esimerkiksi kattamaan kaikki Pohjoismaat. Tutkimuskohteena mielenkiintoinen olisi myös tutkia muidenkin kuin pörssiyrityksien tilinpäätöksiä, esimerkiksi listautumattomien suuren ja keskisuurten yritysten vastaavia aineistoja, mutta tämän esteenä on aineiston keruun suuri työmäärä, sillä aineistoa ei ole kovinkaan kattavasti saatavilla tietokannoista. Suurten ja keskisuurten listautumattomien yhtiöiden aineistolla varmasti saataisiin jo vaihtelua tuloksiin, mutta esteeksi voisi muodostua se, ettei niihin ole vielä kovinkaan moneen todennäköisesti perustettu tarkastusvaliokuntaa.

Lähteet

- Abbott, L.J., Parker, S., Peters, G.F. & Raghunandan, K. (2003) The association between audit committee characteristics and audit fees. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 22(2), 17–32. <https://doi.org/10.2308/aud.2003.22.2.17>
- Abbott, L.J., Parker, S. & Peters, G.F. (2004) Audit committee characteristics and restatements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(1), 69–87. <https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.1.69>
- Adams, R.B. & Ferreira, D. (2009) Women in the boardroom and their impact on governance and performance. *Journal of Financial Economics*, 94(2), 291–309. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2008.10.007>
- Agars, M.D., (2004) Reconsidering the impact of gender stereotypes on the advancement of women in organizations. *Psychology of Women Quarterly*. 28(2), 103–111. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2004.00127.x>
- Aldamen, H., Hollindale, J. & Ziegelmayr, J.L. (2018) Female audit committee members and their influence on audit fees. *Accounting and Finance*, 58(1), 57–89. <https://doi.org/10.1111/acfi.12248>
- Al – Harshani, M. O. (2008). The pricing of audit services: evidence from Kuwait. *Managerial Auditing Journal* 23:7, 685 – 696. <https://doi.org/10.1108/02686900810890643>
- Archambeault, D.S., DeZoort, F.T. & Holt, T.P. (2008) The need for an internal auditor report to external stakeholders to improve governance transparency. *Accounting Horizons*, 22(4), 375–388. <https://doi.org/10.2308/acch.2008.22.4.375>
- Arvopaperimarkkinayhdistys ry (2020) *Hallinnointikoodi, Corporate Governance 2020*, 30–31. Noudettu 22.4.2024 osoitteesta <https://www.cgfinland.fi/wp-content/uploads/2023/05/hallinnointikoodi-2020.pdf>
- Auditing and Assurance Standards Board [AUASB]. (2017) *Audit committees: a guide to good practice, A joint publication by the Auditing and Assurance Standards Board, Australian Institute of Company Directors and The Institute of Internal Auditors-Australia*. Agenda Item 6.1 (3rd Edition). Noudettu 22.7.2024 osoitteesta

https://www.auasb.gov.au/admin/file/content102/c3/04-17_AI_6.1-Final_Audit_Committee_Guide.pdf

- Azizkhani, M., Hossain, S. & Nguyen, M. (2023). Effects of audit committee chair characteristics on auditor choice, audit fee and audit quality. *Accounting & Finance*, 63(3), 3675-3707. <https://doi.org/10.1111/acfi.13058>
- Beasley, M.S., Carcello, J.V., Hermanson, D.R. & Neal, T.L. (2009) The audit committee oversight process. *Contemporary Accounting Research*, 26(1), 65–122. <https://doi.org/10.1506/car.26.1.3>
- Becker, C. L., Defond, M. L., Jiambalvo, J. & Subramanyam, K. R. (1998). The effect of audit quality on earnings management. *Contemporary Accounting Research*, 15(1), 1–24. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.1998.tb00547.x>
- Bédard, J., Chtourou, S. M., & Courteau, L. (2004). The effect of audit committee expertise, independence, and activity on aggressive earnings management. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 13–35. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.2308/aud.2004.23.2.13>
- Bhuiyan, M.B.U., Rahman, A. & Sultana, N. (2020) Female tainted directors, financial reporting quality and audit fees. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, 16(2), 100-189. <https://doi.org/10.1016/j.jcae.2020.100189>
- Braiotta L. (2004) *The Audit Committee Handbook*. Noudettu 18.4.2024 osoitteesta <http://ebookcentral-proquest-com.proxy.uwasa.fi/lib/tritonia-ebooks/detail.action?docID=487622>
- Bromilow, C. & Keller, D. (2011) *Audit committee effectiveness: what works best*, 4th edition. The Institute of Internal Auditors Research Foundation. Noudettu 22.4.2024 osoitteesta <https://www.pwc.com/jg/en/publications/audit-committee-effectiveness-what-works-best-2011.pdf>
- Brooks, P. & Zank, H. (2005) Loss averse behaviour. *Journal of Risk and Uncertainty*, 31(3), 301–325. <https://doi.org/10.1007/s11166-005-5105-7>
- Cao, Y., Myers, L.A., & Omer, T.C., (2012) Does Company Reputation Matter for Financial Reporting Quality? Evidence from Restatements. *Contemporary Accounting Research*, 29(3), 655-1012. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2011.01137.x>

- Carcello, J.V., Hermanson, D.R. & Ye, Z. (2011) Corporate governance research in accounting and auditing: insights, practice, implications, and future directions. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 30(3), 365–384. <https://doi.org/10.2308/ajpt-10112>
- Carcello, J. V., Hermanson, D. R., Neal, T. L., & Riley, R. A. (2002). Board characteristics and audit fees. *Contemporary Accounting Research*, 19(3), 365–384. <https://doi.org/10.1506/CHWK-GMQ0-MLKE-K03V>
- Casterella, J.R., Francis, J.R., Lewis, B.L. & Walker, P.L. (2004) Auditor industry specialization, client bargaining power, and audit pricing. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(1), 123-140. <https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.1.123>
- Choi, J.H., Kim, C., Kim, J.B. & Zang, Y. (2010) Audit office size, audit quality, and audit pricing. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 29(1), 73–97. <https://doi.org/10.2308/aud.2010.29.1.73>
- Ciger, A. (2020) Audit Quality: A Bibliometric Analysis (1981-2020). *Scientific Annals of Economics and Business* 67(4), 473–494. <https://doi.org/10.47743/saeb-2020-0031>
- DeAngelo, L. (1981) Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics* 3, 183-199. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(81\)90002-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(81)90002-1)
- Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225. Noudettu 28.2.2025 osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/248303>
- Dechow, P. M. & Dichev, I. D. (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*, 77(4), 35–59. <https://doi.org/10.2308/accr.2002.77.s-1.35>
- Defond, M. L., & Park, C. W. (2001). The Reversal of Abnormal Accruals and the Market Valuation of Earnings Surprises. *Accounting Review*, 76(3), 375-404. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.2308/accr.2001.76.3.375>
- DeFond, M.L., Hann, R.N. & Hu, X. (2005) Does the market value financial expertise on audit committees of boards of directors? *Journal of Accounting Research*, 43(2), 153–193. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679x.2005.00166.x>

- Deloitte (2018) *Audit Committee Resource Guide*. Center of Board Effectiveness, Noudettu 25.2.2024 osoitteesta <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/center-for-corporate-governance/us-aers-audit-committee-resource-guide-2018-041818.pdf>
- DeZoort, F. T. (1997) An Investigation of Audit Committees' Oversight Responsibilities. *Abacus*, 33(2), 208-227. <https://doi.org/10.1111/1467-6281.00012>
- DeZoort, F. T., Houston, R.W. & Peters, M.F. (2001) The impact of auditor compensation and role on external auditors' planning judgements and decisions. *Contemporary Accounting Research*, 18(2), 257–281. <https://doi.org/10.1506/7ERQ-LD54-BTQV-TUVE>
- DeZoort, F. T., Hermanson, D. R., Archambeault, D. S., & Reed, S. A. (2002). Audit committee effectiveness: A synthesis of the empirical audit committee literature. *Journal of Accounting Literature*, 21, 38–75. Noudettu 24.7.2024 osoitteesta <https://www.proquest.com/docview/216308079?parentSessionId=qyX2eFQsFNl2Y810yu2SFnrz2PFTookr9C7sCKT%2BjOM%3D&accountid=14797&sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Dhaliwal, D., Naiker, V. & Navissi, F. (2010) The association between accruals quality and the characteristics of accounting experts and mix of expertise on audit committees. *Contemporary Accounting Research*, 27(3), 787–827. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2010.01027.x>
- Eshleman, J.D. & Guo, P. (2014) Do Big 4 auditors provide higher audit quality after controlling for the endogenous choice of auditor? *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 33(4), 197–219. <https://doi.org/10.2308/ajpt-50792>
- Fama, E.F. & Jensen, M.C. (1983) Agency problems and residual claims. *The Journal of Law and Economics*, 26(2), 327–349. <http://dx.doi.org/10.1086/467038>
- Farber, D.B., Huang, S.X. & Mauldin, E. (2018) Audit committee accounting expertise, analyst following, and market liquidity. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 33(2), 174–199. <https://doi.org/10.1177/0148558X16663090>

- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (4th ed.). SAGE Publications.
- Francis, J.R. & Krishnan, J. (1999). Accounting Accruals and Auditor Reporting Conservatism. *Contemporary accounting research*, 16(1), 135-165. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.1999.tb00577.x>
- Francis, J. (2004). What do we know about audit quality? *The British Accounting Review*. 36, 345–368. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2004.09.003>
- Francis, J. R., Richard, C., & Vanstraelen, A. (2009). Assessing France's Joint Audit Requirement: Are Two Heads Better than One? *Auditing*, 28(2), 35-63. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.2308/aud.2009.28.2.35>
- Frankel, R. M., Johnson, M. F., & Nelson, K. K. (2002). The relation between auditors' fees for nonaudit services and earnings management. *The Accounting Review*, 77, 71–105. <https://doi.org/10.2308/accr.2002.77.s-1.71>
- Ghafran, C. & O'Sullivan, N. (2017) The impact of audit committee expertise on audit quality: evidence from UK audit fees. *The British Accounting Review*, 49(6), 578–593. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2017.09.008>
- Gul, F.A., Srinidhi, B. & Ng, A.C. (2011). Does board gender diversity improve the informativeness of stock prices? *Journal of Accounting and Economics*, 51(3), 314–338. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2011.01.005>
- Heilman, M. E. (1997). Sex Discrimination and the Affirmative Action Remedy: The Role of Sex Stereotypes. *Journal of Business Ethics*. 16(9), 877–889. <https://doi.org/10.1023/A:1017927002761>
- Hillman, A.J., Shropshire, C. & Cannella, A.A., Jr. (2007) Organizational predictors of women on corporate boards. *Academy of Management Journal*, 50(4), 941–952. <https://doi.org/10.5465/amj.2007.26279222>
- Hoitash, R. & Hoitash, U. (2009) The role of audit committees in managing relationships with external auditors after SOX: evidence from the USA. *Managerial Auditing Journal*, 24(4), 368–397. <https://doi.org/10.1108/02686900910948206>
- Holopainen M. & Pulkkinen P. (2008). *Tilastolliset menetelmät*. 5. painos. WSOY Oppimateriaalit Oy. ISBN: 978-951-0-33198-9.

- Ittonen, K., Vähämaa, E. & Vähämaa, S. (2013) Female auditors and accruals quality. *Accounting Horizons*, 27(2), 205–228. <https://doi.org/10.2308/acch-50400>
- Jones, J. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228. <https://doi.org/10.2307/2491047>
- Khemakhem & Fontaine (2019). The audit committee chair’s abilities: Beyond financial expertise. *International Journal of Auditing*, volume 23, issue 3, 457-471. <https://doi.org/10.1111/ijau.12173>
- Kirjanpitoasetus 1339/1997. Finlex. Noudettu 13.3.2025 osoitteesta https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/1339#chp_1_sec_1_heading
- Kim, H., Kwak, B., Lim, Y. & Yu, J. (2017) Audit committee accounting expertise, CEO power, and audit pricing. *Asia-Pacific Journal of Accounting and Economics*, 24(3–4), 421–439. <https://doi.org/10.1080/16081625.2015.1105753>
- Kothari, S.P., Leone, A.J., Wasley, C.E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39 (1), 163-197. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.11.002>.
- KPMG (2017). *Audit Committee Handbook*. Audit Committee Institute, Noudettu 25.2.2024 osoitteesta <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ie/pdf/2017/05/ie-aci-handbook-2017.pdf>
- Lai, K.M., Srinidhi, B., Gul, F.A. & Tsui, J.S. (2017) Board gender diversity, auditor fees, and auditor choice. *Contemporary Accounting Research*, 34(3), 1681–1714. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12313>
- Lipman, F.D. (2004) *Six common mistakes of audit committees*. Directors and Boards – American Edition, 28(4), 30–32.
- Louwers, T., Blay, A., Sinason, D., Strawser, J. & Thibodeau, J. 2018. *ISE Auditing & Assurance Services*. McGraw-Hill Education. 8th edition. Noudettu 22.4.2024 osoitteesta <https://thuvienso.hoasen.edu.vn/handle/123456789/10321>
- Metsämuuronen, J. (2005). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä* (3. laitos.). International Methelp

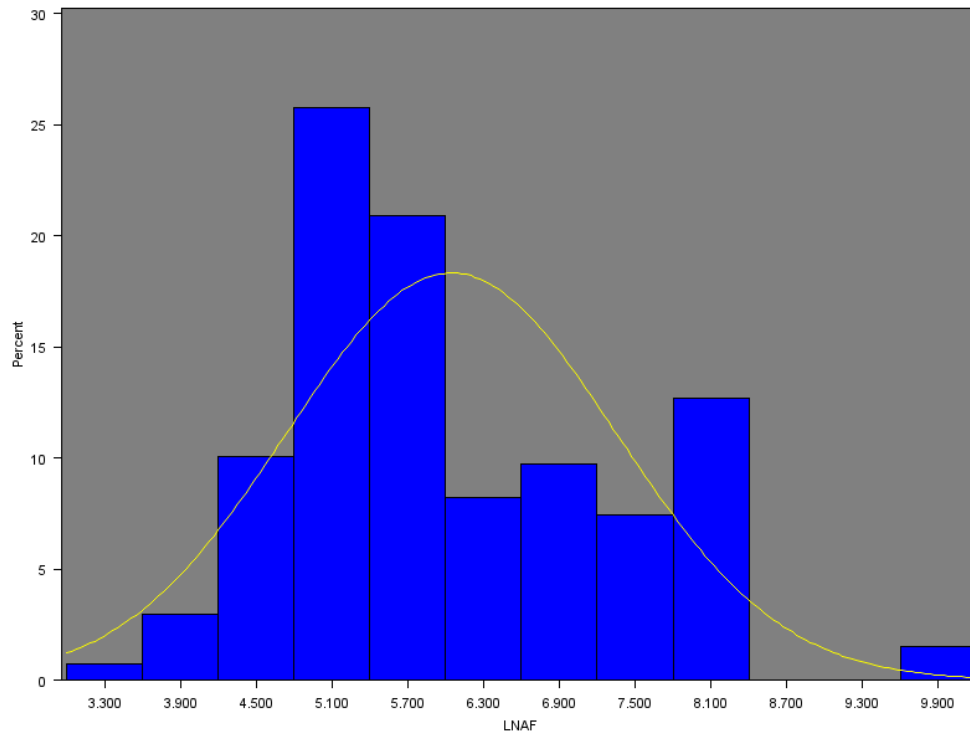
- Metsämuuronen, J. (2008). *Monimuuttujamenetelmien perusteet*. Gummerus kirjapaino Oy.
- Meyers-Levy, J. (1989) The influence of a brand name's association set size and word frequency on brand memory. *Journal of Consumer Research*, 16(2), 197–207. <https://doi.org/10.1086/209208>
- Nekhili, M., Gull, A.A., Chtioui, T. & Radhouane, I. (2020) Gender-diverse boards and audit fees: What difference does gender quota legislation make? *Journal of Business Finance & Accounting*, 47(1-2), 1-299. <https://doi.org/10.1111/jbfa.12409>
- Pierce, B. & Sweeney, B. (2010) The relationship between demographic variables and ethical decision making of trainee accountants. *International Journal of Auditing*, 14(1), 79–99. <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2009.00404.x>
- PricewaterhouseCoopers (PwC). (2020) *Audit committee effectiveness: practical tips for the chair*. Noudettu 25.2.2024 osoitteesta <https://www.pwc.com/us/en/services/governance-insights-center/library/practical-tips-for-chair.html>
- Pucheta-Martínez, M.C., Bel-Oms, I. & Olcina-Sempere, G. (2016) Corporate governance, female directors and quality of financial information. *Business Ethics: A European Review*, 25(4), 363–385. <https://doi.org/10.1111/beer.12123>
- Sarbanes Oxley Act 2002. Noudettu 18.4.2024 osoitteesta [https://pcaobus.org/About/History/Documents/PDFs/Sarbanes Oxley Act of 2002.pdf](https://pcaobus.org/About/History/Documents/PDFs/Sarbanes_Oxley_Act_of_2002.pdf)
- Scarpati, S.A. (2003) CPAs as audit committee members. *Journal of Accountancy*, 196(3), 32–35. Noudettu 24.7.2024 osoitteesta <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwlh3/viewer/pdf/5kc7do5zwn?route=details>
- Simunic, D. A. (1980). The Pricing of Audit Services: Theory and Evidence. *Journal Of Accounting Research*, 18 (1), 161-190. <https://doi.org/10.2307/2490397>
- Srinidhi, B., Gul, F.A. & Tsui, J. (2011) Female directors and earnings quality. *Contemporary Accounting Research*, 28(5), 1610–1644. <http://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2011.01071.x>

- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Pearson Education.
- Teoh, S. & Wong, T. 1993. Perceived Auditor Quality and the Earnings Response Coefficient. *The Accounting Review*. 68(2), 346–366. Noudettu 24.7.2024 <https://research-ebSCO-com.proxy.uwasa.fi/c/slwlh3/viewer/pdf/omjvtevky5?route=details>
- Tilintarkastuslaki* 1250/2015. Finlex. Noudettu 22.4.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151141#L3P8>
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020) *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. Painosalama Oy. ISBN: 978–951–29–8091–8.
- Wahlroos, J. 2003. *Audit committee –työskentelyn yleistyminen Suomessa*. *Tilintarkastus-Revision* 6, 15–17.
- Zalata, A.M., Tauringana, V. & Tingbani, I. (2018) Audit committee financial expertise, gender, and earnings management: does gender of the financial expert matter? *International Review of Financial Analysis*, 55, 170–183. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2017.11.002>

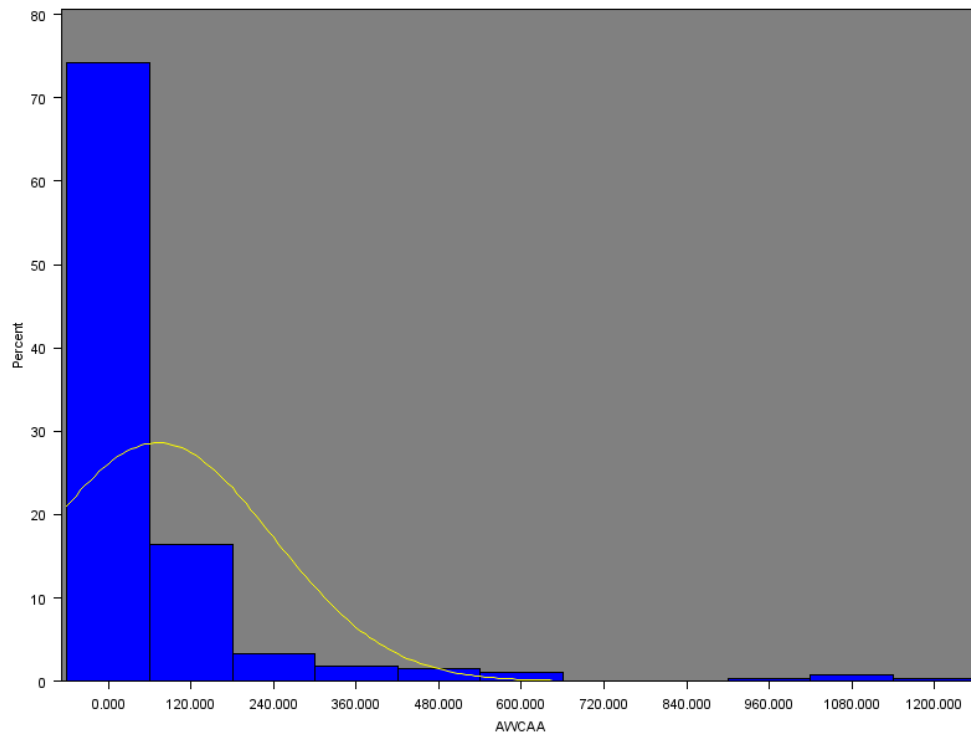
Liitteet

Liite 1 . Muuttujien histogrammit

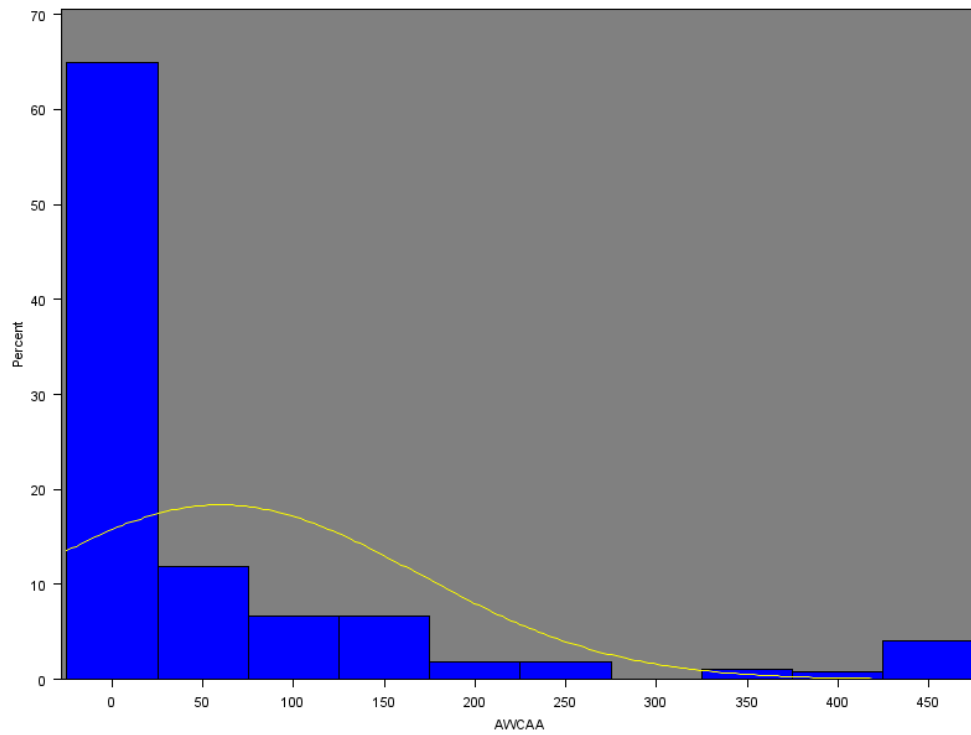
Muuttujan LnAF histogrammi

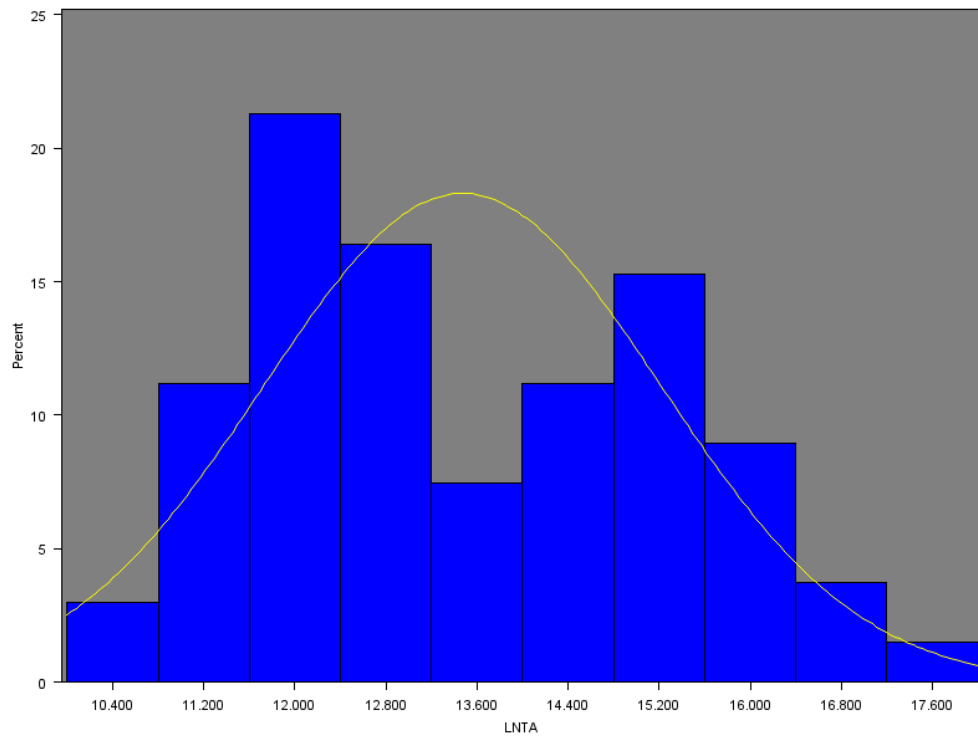
Muuttujan AWCAA histogrammi

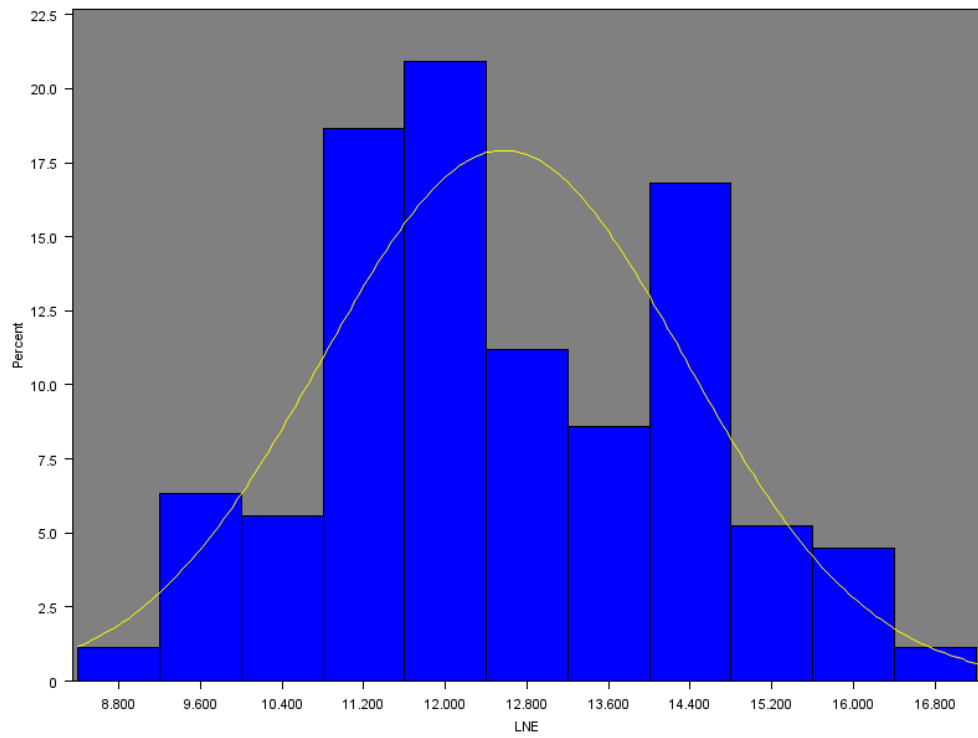
Muuttujan AWCAA histogrammi windsoroinnin jälkeen

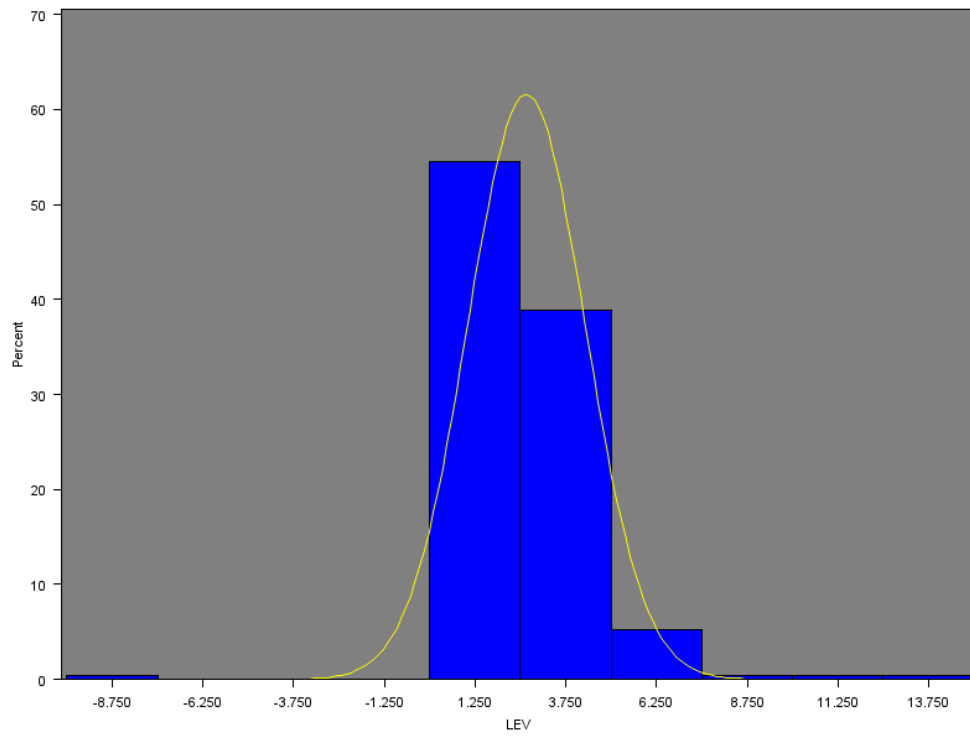
Muuttujan LnTA histogrammi

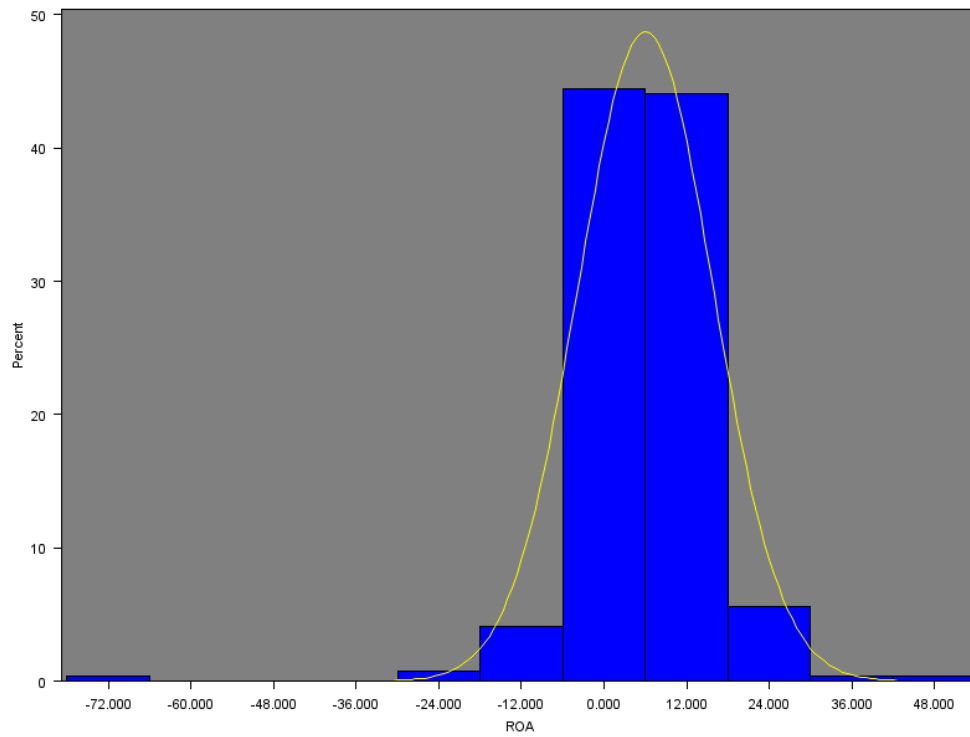
Muuttujan LnE histogrammi

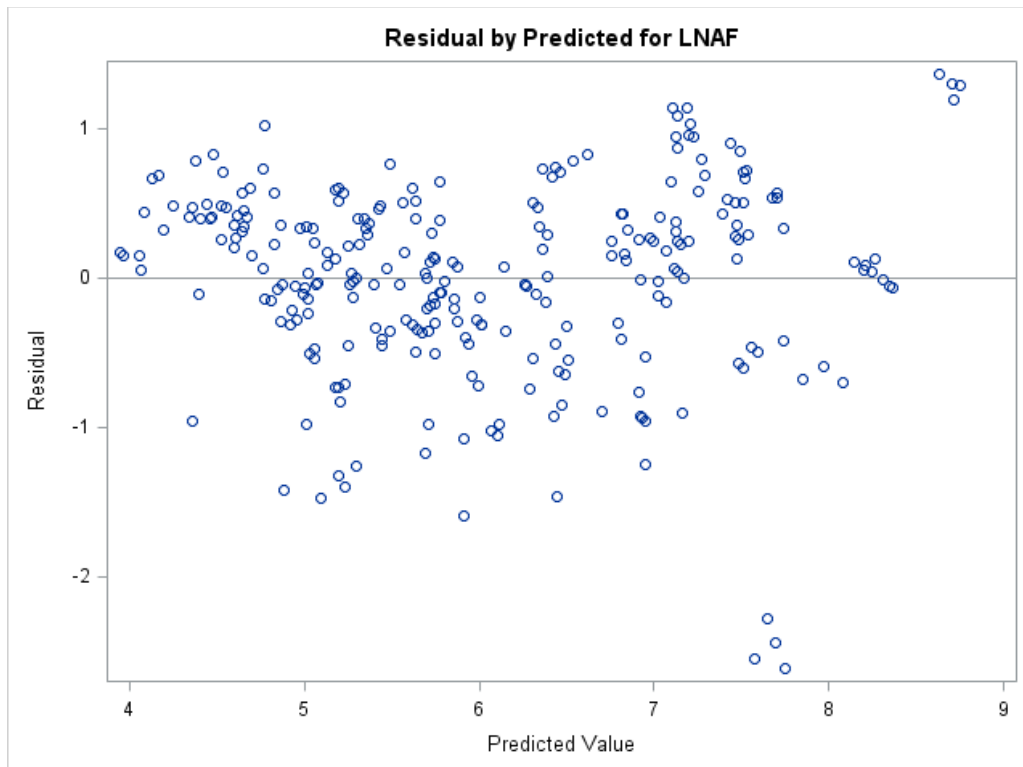
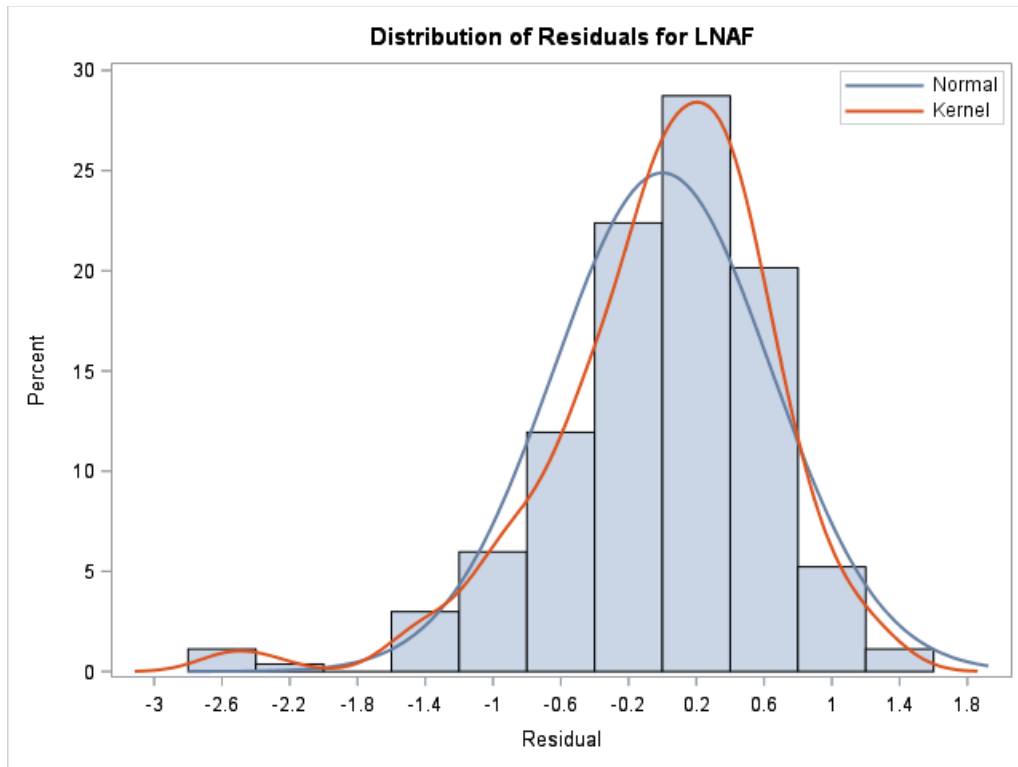
Muuttujan LEV histogrammi

Muuttujan ROA histogrammi

Liite 2. Regressiomalli 1 jäännökset

Liite 3. Regressiomalli 2: jäännökset